

SINI LAINE-KUUSIPALO

KÄTKETTYJÄ POLKUJA

Teijä Sini Laine-Kuusipalo		Työn julkaisu vuosi 2012
Laitos Taiteen laitoksen Porin yksikkö	Koulutusohjelma Visuaalisen kulttuurin maisteriohjelma	
Työn nimi Kätkettyjä polkuja		
Opinnäytteen tyyppi kirjallinen	Kieli suomi	Sivumäärä 77
<p>Tiivistelmä</p> <p>Kätkettyjä polkuja on taiteellisen ja kirjallisen osuuden sisältävä opinnäytetyöni Aalto-yliopiston taiteiden ja suunnittelun korkeakoulun, taiteen laitoksen Porin yksikön visuaalisen kulttuurin maisteriohjelmaan. Opinnäytetyön taiteellista osuutta esittelevä ”Kätkettyjä polkuja” -näyttely, oli avoinna yleisölle 24.9. – 25.9.2011 Kankaanpään vanhalla kansakoululla Mänttä-Vilppulan Kolhossa. Näyttely oli suunnattu ensisijaisesti paikalliselle väestölle ja pyrki tuottamaan myös yhteisöllisyyden kokemusta. Paikallisuus nousi tärkeäksi myös työskentelyssäni niin teosten materiaalien kuin paikkojenkin kohdalla ekologisista syistä. Maataiteen kontekstiin tuodut prosessia kuvaavat aineistot kuten valokuvat, videot ja kartat kokosin installaatioksi entisiin, esitystiloiksi muutettuihin luokahuoneisiin. Kirjallisessa osuudessa kerron maataiteesta ja sen keskeisistä piirteistä jotka perustuvat Hanna Johanssonin maataiteen tutkimukseen ja lähestyn fenomenologista ajattelua Martin Heideggerin tekstien avulla. Tutkin tyhjyyden ja paikattomuuden kokemuksia prosessin alkuvaiheessa suhteessa työskentelyyni. Sivuan tekstissäni luonnon, tarkemmin metsän monimuotoisuutta kuihduttavaa resurssiajattelua. Analysoin ja tulkitsin ajatteluuni vaikuttavia muun muassa ekologisia merkityksiä niiden paikkojen kohdalla joissa prosessit toteutuivat, sekä käsittelin ajallisesti ja tilallisesti hajonneiden teoksieni muotoutumista sisätilaan esitettäväiksi.</p>		
<p>Avainsanat maataide, ekologia, fenomenologia</p>		

SINI LAINE-KUUSIPALO

KÄTKETTYJÄ POLKUJA

TAITEEN MAISTERIN OPINNÄYTETYÖ 2012

AALTO-YLIOPISTON TAITEIDEN JA SUUNNITTELUN KORKEKOULU
TAITEEN LAITOKSEN PORIN YKSIKKÖ
VISUAALISEN KULTTUURIN MAISTERIOHJELMA

SISÄLLYSLUETTELO

Johdanto	5
----------	---

NÄYTTELY

"Kätkettyjä polkuja"	7
----------------------	---

KOHTI MAATAITEEN KENTTÄÄ

Maataide	10
Maataide Suomessa	15
Tekijänä maataiteen kentällä	17

LUONNON PUOLESTA

Luonnon ajatteleva resurssina	21
-------------------------------	----

LÄHESTYVÄ TAPAHTUMA

Tyhjyys ja paikattomuus	27
-------------------------	----

TEOKSET JA ESITYS

Näyttely	32
Pelto	33
Teos <i>Kuja</i>	35
Pellolta luokkatilaan	39

Metsä	40
Teos <i>Metsäpolku</i>	41
Metsästä luokkatilaan	45

Riihi	47
Teos <i>Resurssit</i>	48
Riihestä "Resurssiksi" oppilaiden eteiseen	50

Yhteenveto	52
------------	----

Lähdeluettelo	55
Viitteet	57
Prosessipäiväkirja liite	60

Kuvia näyttelystä	68
-------------------	----

Johdanto

Lukiessani syksyllä 2010 Martin Heideggerin *Peltoatiekeskustelu ajattelemisesta* kotimme entisessä yläluokkalaisten luokkatilassa, aloin aavistella että voisin ajatella toisella tapaa tätä ympäristöä. Mietin, miten vaikuttaa ajatteluuni paikka johon olen asettunut nyt asumaan. Tuolloin halusin kokea paikan vielä asumattomana korpiseutuna ja päästä yhteyteen ympäröivän luonnon kanssa. Pohdiskelin, että tällä länsimaisella filosofilla voisi olla jotain annettavaa ajatteluuni paettuani maalle asumaan. Heideggerin tekstit vaikuttivat ajatteluuni tehdessäni opinnäytetyöni taiteellista osuutta ja jaksoin yhä uudelleen palata niihin niiden haasteellisuuden vuoksi, kuin vastauksia etsien.

Opinnäytetyöni kirjallisessa osuudessa kerron maataideteoksiksi tehdyistä prosesseista ja niiden esittämisestä näyttelyssä. Kirjoitan maataiteesta, perustaen sen pääasiassa Hanna Johanssonin tutkimukseen ja kuljen kohti fenomenologista asennetta. Olen pidättäytynyt Martin Heideggerin laajasta tuotannosta teksteihin: *Silleen jättäminen*, *Rakentaa asua ajatella* ja *Olio*. Sivuan niiden merkityksiä prosessiini kirjallisessa tekstissäni.

Opinnäytetyöni teemoina olivat resurssiajattelu ja ekologisuus. Tekstiin sävyjä mukaan tuovat luonnontieteinä ekologia ja luonnonsuojelubiologia. Kuvauksesta kuultaa läpi myös hienoinen kapitalismikriittisyys. Tuon esiin näkökulmia myös tyhjyyteen ja paikattomuuteen, jotka prosessin alussa toivat vahvasti merkityksiä työskentelyyni. Tärkeäksi nousi myös paikallisuuden ajatus näyttelyn esitystilan, teoksien materiaalien, tapahtumien paikkojen ja katsojien osalta. Tiivistettynä prosessin voidaan sanoa kuvaavan oman ”ekolokeroni” etsintää fragmentoituvassa maailmassa. Ekolokerolla tarkoitan paikkaani yhteisössä ja ympäristössä, joka sisältää muutkin eliölajit kuin ihmiset.

NÄYTTELY
"Kätkettyjä polkuja"

"Kätkeytyjä polkuja"

Opinnäytetyöni taiteellista osuutta esittelevä "Kätkeytyjä polkuja" -näyttely, oli avoinna yleisölle 24.9.- 25.9.2011 Kankaanpään vanhalla kansakoululla. Tämä Pohjois-Pirkanmaalla, Mänttä-Vilppulan Kolhossa sijaitseva entinen koulurakennus muuttui luokkahuoneiden osalta esitystilaksi. Idean esitystilasta sain lukiessani Jyväskylässä järjestetystä *House Game 2011* – nykyaikaisen näyttelystä, jossa kerrostalossa sijaitseva yksityiskoti oli muutettu julkiseksi tilaksi viikon ajaksi. En halunnut eristää teoksia alkuperäisen kokemukseni piiristä julkiseen galleriaan jalustoille nostettaviksi, vaan koin tärkeäksi esittää ne paikallisille katsojille arkiympäristössäni.

Ajatuksissa oli myös pitää näyttely eräänlaisena ja suurpiirteisenä, ilmiöksi muodostuneiden "Pop up" -ravintolatahtumien seurannaisena, koska aikaisemmin luokkahuoneita oli käytetty myös teollisuustiloina. Nykyään luokkahuoneet toimivat yksityiskäytössä asumis-, ja työtiloina. Tämä vaikutti osaltaan merkittävästi näyttelyn vain viikonlopun mittaiseen keston. Näyttelyn tiivistetty kesto pyrki myös tuottamaan yhteisöllisyyttä, koska pääosin paikallista katsojista koostuneelle ja kutsutulle yleisölle pyrittiin tarjoamaan kohtaamisen kokemuksia, ei vain pelkästään teoksien vaan myös toistensa kanssa. Yksi tavoitteista oli tuoda oma taiteellinen osaamiseni yhteisön tietoisuuteen ja käytettäväksi, koska olimme asettuneet asumaan kyseiseen kouluun syksyllä 2010. Sivuan näitä yhteisöllisyyteen liittyviä kysymyksiä suppeasti tekstini loppupuolella, koska ne toivat näyttelyyn lisämerkityksiä ja olivat jollain tasolla ajoittain mukana ajattelussani prosessin aikana. Paikallisuus oli tärkeää myös työskentelyssäni ensisijaisesti ekologisista syistä. Paikallisuus merkitsee minulle, toteutuessaan niin materiaalien kuin myös teoksien kohdalla arkiympäristössä, kulutusvastaisuutta ja keinoa paeta kaupallisuutta, gallerioita ja kaupungistumista.

Tilallisesti ja ajallisesti hajonneet, toisiinsa viittaavat teoksen osat oli tuotu sisätilaan. Niiden tuominen sisätilassa esitettäväksi johtui siitä että prosessin

aikana en kokenut miellyttäväksi ajatusta niiden esittämisestä yleisölle koettavina ja paikalleen tehtyinä veistoksina, vaikkakin alkuvaiheessa pyrin siihen. Tein siis tietoisesti päätöksen ottaa koulun luokat esitystilaksi ja liittää näin toisen tason paikan merkitykseen. Teoksien objektikeskeisyyden hajotessa aloin kiinnostua käsitteellisen maataiteen piirteistä. Teoksia ja niiden muotoutumista näyttelytilaan käsitteelen tarkemmin luvussa Teokset ja esitys. Tapahtumien merkittäjinä toimivat osat rakennettiin installaatioiksi, jotka sisälsivät valokuvia, tekstiä, luonnonmateriaalia, kartoja ja videotallenteita.

Näyttely rakentui kolmesta teoksesta joiden teemoina olivat resurssiajattelu ja ekologia. Resurssiajattelulla tarkoitan luonnonvarojen määrittelyä kulutettaviksi resursseiksi ja ekologialla tässä yhteydessä tarkoitan toimintaa joka tähtää kestävään kehitykseen. Näyttelytilaan saavuttaessa ensimmäinen *Resurssit* -teos sisälsi kuukausien ajalta melkein päivittäisiltä retkiltäni keräämiä, kelottuneista, harmaantuneista ja osin lahonneista puun oksista kokoamani rakennelman, kanoottiretkeltä kuvaamani videomateriaalin, sekä kartan ja tekstiä. Seuraavat kaksi teosta sijaitsivat toisessa, työtilanani käyttämässä luokahuoneessa. *Metsäpolku* -teos oli asetettu esille kuvina tietokoneen näytöllä, karttana sen fyysisestä sijainnista ja myös tekstinä. Ne yhtyivät luokkatilaan kalusteiden ja ison kartan myötä muodostaen installaation. Kolmas teos, *Kuja*, oli tuotu sisätilaan kolmen ripustetun valokuvatulosteen, tekstin, ja kartan avulla. Kuvia näyttelystä löytyy tekstin yhteydestä ja kuvaliitteestä. Teoksien dokumentaatiot ovat liitteenä kirjallisen osuuden lopussa ja näyttelyssä osana teosta ollut video löytyy mukana olevalta DVD:ltä.

KOHTI MAATAITEEN KENTTÄÄ
Maataide

Maataide

Hanna Johansson määrittelee maataiteen 1960 – 1970 luvulla taideteoksien ja taiteen instituution uudelleenmuotoilun myötä mahdollistuneeksi ja tapahtuneeksi taiteen tekemisen tavaksi. Uudelleenmuotoilu ilmeni laajemminkin länsimaisessa taiteessa sen tekemisen, esittämisen ja vastaanoton käytännöissä. Maataiteen kohdalla käytännöt näkyivät esimerkiksi siten, että taiteellinen työskentely siirtyi ulkotilaan.¹ Johansson kirjoittaa; ”Teos tehtiin osaksi omaa paikkaansa, mikä oli useimmiten etäinen seutu, erämaa tai asumaton alue. Teoksessa alettiin korostaa tekemisen prosessia, jolloin teoksen objektikeskeisyys kyseenalaistui”.² Elävät kehoaktit, tapahtumat, tilanteet ja käsitteelliset prosessit haastoivat kestävän objektiteoksen muun muassa integroimalla kielen visuaaliseen ja tilalliseen taiteeseen.³ Maataiteen tunnusomaiseksi piirteeksi nousi maan tai luonnon ja representaation välinen suhde.⁴

Maataide määritellään vahvasti anglo-amerikkalaiseksi ilmiöksi ja sen keskeisimpinä taiteilijoina pidetään yhdysvaltalaista Robert Smithsonia ja englantilaista Richard Longia. Heidän toimintansa muodostavat maataiteen historiallisen ja temaattisen näköalan.⁵ Ristiriitainen tai kompleksinen suhde maa-ainekseen ilmeni varhaisilla maataiteilijoilla niin että sen sijaan että olisivat pyrkineet jatkamaan tai tähdentämään luonnon kauneutta, he halusivat määritellä uudelleen taiteen sisältöjä, tai puntaroivat käsitteellisen paikan ja paikan merkitsemisen ja esittämisen kysymystä.⁶

Johanssonin mukaan maataiteen taustalla vaikuttaa 1960-luvun kulttuurisen paradigman muutos ja useat sen ensimmäisistä tekijöistä halusivat laajentaa kuvanveiston rajoja, päätyen siihen aikaisemmin kuulumattomille tekemisen alueille. Hän jatkaa kirjassaan Gilles Tiberghien näkevän maataide termin käytön ongelmallisuuden sen epämääräisyyden vuoksi, koska se ei ole tyyli, taideliike tai edes taiteellinen suuntaus eikä se omaa sellaista asemaa kuin esimerkiksi futurismi tai surrealismi. Sen vuoksi taiteilijat käyttävät mieluummin

sanoja: "prosessitaide", "ympäristötaide", "ekologinen taide", tai "kokonaistaide" kuvatessaan teoksiaan.⁷ Maataide voidaan sijoittaa ympäristötaide -käsitteen alle kaupunkitaiteen, tilataiteen, yhteisötaiteen, paikkasidonnaisen taiteen, julkisen taiteen, tietäiteen ja prosessitaiteen kanssa, näkökulmasta riippuen.⁸

Maataiteen erityispiirteitä laajasti tarkastellessa myös eletty ruumiillisuus ja ruumiillinen havaitseminen nousevat merkityksellisiksi. Maataide lähestyi kehotaidetta ruumiillisuuden korvatesa näköaistin valta-aseman 1960-luvun kulttuurisen paradigman murroksessa. Siinä missä kehotaiteessa keskitytään ruumisminuuden paljastamiseen ja esittämiseen, maataiteessa tekijä käyttää kehoaan vain teoksen osana. Hän sijoittaa itsensä suhteeseen ympäristönsä kanssa ja teoksessa merkitykset tiivistyvät ruumiillisen minän ja maailman välisen suhteen kommentointiin. Maataiteen kanssa samanaikaisena ilmiönä noussut kehotaide asetti maataiteen tavoin kyseenalaiseksi taideobjekteihin sidotun merkityksen ja molemmissa teoksen keskiössä tai pohjalla oli taiteilijan toteutunut teko, paikallaolo ja/tai siitä jäänyt jälki.⁹ Ei kuitenkaan voida samaistaa maataiteen tekijää ja kokijaa kehotaiteen tai performanssitaiteen

KUVA 1 Ana Mendieta, Imagen de Yagul sarjasta *Silueta*, © Estate of Ana Mendieta Collection, Courtesy Galerie Lelong, New York

esittäjään ja kokijaan, koska maataiteilijan pyrkimyksenä ei ole asettaa oman minuutensa tai ruumiinsa esille siksi että oma minuus olisi välittömästi läsnä tai esillä.¹⁰ Maataiteen piiristä löytyy kuitenkin taiteilijoita joilla keho on keskeisessä asemassa ja heidän teoksiaan voidaan tarkastella niin maataiteen kuin kehotaiteenkin näkökulmasta. Ana Mendieta'n teos *Silueta*, Giuseppe Penonen puu-teokset tai Nils Udon majat ovat esimerkkejä maataiteen taiteilijoiden ruumista korostavasta kehotaiteesta jotka esitetään valokuvina ja ovat tarkasteltavissa vain dokumentteina.¹¹

Maataiteen varhaisien vaiheiden voidaan nähdä kietoutuvan myös varhaiseen käsitetaiteeseen, koska maateoksia yleensä koetaan, käsitetään ja tulkitaan "toissijaisten" representaatioiden avulla. Toissijaisella representaatiolla tarkoitetaan toista esitystä, joka säilyttää teoksen ajassa ja välittää teoksen katsojalle esimerkiksi dokumentaationa.¹² Maataiteen teokset saattavat olla vaikeasti saavutettavissa ja ovat silloin tunnistettavissa tallenteiden, valokuvien, piirrosten, luonnosten ja kirjoitusten perusteella. Maataiteen esittämisen ja vastaanottamisen tapoihin ovat osaltaan olleet vaikuttamassa käsitetaiteen asenteet taideobjekteihin ja taiteen merkkiluonteen käyttöön. Esimerkiksi alussa mainittu maataiteen syntyyn vaikuttanut taiteilija, Robert Smithson, määrittelee itsensä käsitetaiteilijaksi ja useat muutkin maataiteen varhaisista edustajista olivat käsitetaiteilijoita.¹³ Käsitetaidetta ja maataidetta yhdistivät kielen ja kirjoituksen ottaminen osaksi taidetta. 1960-luvulla moniin tutkijoihin ja taiteilijoihin, erityisesti kuvanveistäjiin, vaikutti Maurice Merleau-Pontyn havainnon fenomenologia minimalistisen taiteen tulkinnassa ja tuottamisessa. Teoksia tulkittiin suhteessa minimalismin ruumiillisuuteen, kuten liikkeessä ja tilassa tapahtuvaan havaitsemiseen ennen kuin tietoisuus pääsi vaikuttamaan lajittilevasti ja jäsentilevasti.¹⁴

Tunnusomaista käsitteelliselle maataiteelle on sen kyky asettaa kyseenalaiseksi teoksen tilallinen ja ajallinen yhtenäisyys. Teoksen vaikea saavutettavuus johtaa usein sen esittämiseen representaationa luonnossa tai ympäristössä olevasta tai olleesta tapahtumasta, tai materiaalisesta muodostumasta. Maataiteen teokset voivat rakentua käsitteellisten ja todellisten paikkojen vuorottelun varaan, kuten tapahtuu esimerkiksi Smithsonin työskentelyssä kun hän välittää teoksiensa käsitteellisiä ja todellisia paikkoja katsojille viittaamalla kaavioihin, karttoihin, kirjoituksiin, valokuviin tai materiaalikasoihin.¹⁵

Teokset voivat siis perustua esimerkiksi taiteilijan yksityisesti kerran toteuttamaan matkaan tai vaellukseen. Esitettäessä ne taideyhteisölle erilaisina aineistoina kuten installaationa, valokuvina, piirroksina, esineinä, karttoina,

grafiikkana tai tekstinä, voidaan tätä taiteen tekemisen aluetta luonnehtia hauraaksi taiteeksi. Hauras taide omana erityisenä alueenaan ilmenee teoksessa epäyhtenäisyytenä, fragmentaarisuutena ja monitasoisuutena. Kerran tapahtuneen taiteilijan kokemuksen ja siihen käsitteellisesti viittaavan merkin suhde tuo esiin teoksen haurauden.¹⁶ Varsinaisen maataiteen taideteoksen osoittaminen on ongelmallista ja tutkijat pohjaavat määrittelyä kysymykseen siitä mikä oikeastaan on teos. Onko yleisölle esitettävä aines koko teos vai vain joku osa siitä, tai onko se taiteilijan yksityisesti toteuttama tapahtuma vai paikan ja katsojan välinen tapahtuma? Hauraan taiteen oma erityinen alue paljastuu fyysisen teon ja sen luonteen kautta ja siinä rinnakkaisia ja päällekkäisiä kertomustasoja rakentavat teoksen eri osat.¹⁷

Maataiteen erityispiirteitä tajutakseen sitä tulee lähestyä käsitteellisiä piirteitä sisältävänä taiteen muotona. Johanssonin mukaan: "Toisaalta se liittyy taiteilijan ruumiilliseen, tilalliseen ja ajalliseen, paikka- tai ympäristösitoumukseen tai -kokemukseen".¹⁸ Maataiteessa on haluttu ilmaista mahdollisimman välitöntä ruumiillista kokemusta maailmasta, ollen kuitenkin toisaalta kiinni esittämismuodoiltaan ja käytännöiltään jälkimodernin taiteen käsitteellistyneessä kaanonissa. Maataiteen tekemisen ja esittämisen toistuvina erityispiirteinä ovat huomion siirtäminen objektista tilassa tapahtuneeseen ruumiilliseen havaitsemiseen sekä toisaalta edelliseen liittyvät "jäljittämisen" keinot.¹⁹

Maateoksia voi tutkia taiteeksi tehtyjen teoksien lisäksi myös eletyn hetken näkökulmasta johon ne monin tavoin viittaavat. Käsitteellisen maataiteen teoksien luonne on alkuperää etsivä, tai alkuperää alkuperänä kysyvä. Maataiteen käytännössä alkuperä tai ensimmäinen ilmeneminen viittaa taiteilijan elämän tila-ajalliseen tapahtumaan, johon nämä myöhemmin esitettävät teokset osoittavat ja ovat jälkiä. Maataiteen läsnäoloon ja alkuperään liittyy ongelmallisuus joka saattaa näkyä teoksen merkityksen päättymättömyytenä tai ketjuuntumisena sekä sen alkuperän kieltona. Maataiteen teoksien voidaan nähdä perustuvan indeksikaaliseen

viittausuhteeseen. Se ei kuitenkaan sulje pois muita mahdollisia viittausuhteita, joita ovat esimerkiksi erilailla kerrostuneet historialliset, henkilökohtaiset, kollektiiviset, eletyt ruumiilliset ja sukupuoliset merkitykset. Semioottinen indeksikaalisuuden käsite sitoo merkin, joka on syntynyt tapahtuman tai syyn fyysisenä seurauksena, tapahtuman jäljeksi maataiteessa.²⁰ Indeksikaalisen teoksen voidaan ajatella sisältävän sen aiheuttaneen teon, tapahtuman tai ilmiön, kun ajattelemme maataiteen teosta alkuperästäään tai aiheuttajastaan riippuvaisena jälkenä.²¹

Ajatellessa maataiteen erityistä luonnetta eletyn ja esitetyn välisenä taidemuotona, voidaan sitä lähestyä elämismaailman käsitteen ja Merleau-Pontyn ruumiinfenomenologian kautta.²² Fenomenologian perustajana pidetyn Edmund Husserlin elämismaailma on elämisen piiri joka muotoutuu välittömästi eletyistä kokemuksista. Elämismaailman käsitteeseen sisältyy hänen näkemyksensä ruumiin kokonaisuudesta elettyinä sekä käsitys tilasta ja ajasta. Ajallisuuden ja intentionaalisuuden yhdistäessä kaikkea kokemista, ajallisuus tukeutuu läsnäolon ensisijaisuuteen.²³ Husserlin työn jatkajan Merleau-Pontyn filosofiassa lähtökohtana on se, että ihminen on maailmassa ruumiillisena olentona ja kohtaa maailman elävällä ja liikkuvalla intentionaalisella kokonaisuudellaan eli ruumiillaan, ja vain ruumiin kautta maailma on.²⁴ Haluttaessa lähestyä maataiteen tapahtumaa ruumiillisuutta ja eletyn tilan merkityksiä korostaen, kyseisten filosofien tuotannon laajuus takaa mittavan tutkimuskentän. Tässä kirjallisessa osuudessa lähestyn fenomenologista ajattelua myöhemmin, keskittyen lähinnä muutamaan Martin Heideggerin tekstiin jotka nousivat tärkeiksi ajattelussani teoksia rakentaessa.

Maataide Suomessa

Maataide löysi tiensä suomalaiseen taidekenttään 1980-luvulla muiden uusien taidemuotojen kuten performanssi-, käsite-, video- ja tilataiteen kanssa, 1970-luvun taide-elämän sulkeutumisen ja politisoitumisen jälkeen. Luonnon kuvaamiseen tuotiin 1960-luvulla uudenlainen ulottuvuus informalismin myötä, jossa pyrittiin vapauttamaan maisema ja kuva sen peruselementeistä, tavoitellen sisäisen ja yksilöllisen kokemuksen aluetta. Samaisella vuosikymmenellä vaikutti myös kansainvälinen yhteiskunnallinen liikehdintä ja ympäristötietoisuuden kasvu Suomenkin taiteeseen, ja keskustelua herätti metsätalouden kiivaat hakkuut sekä huoli luonnon saastumisesta.²⁵

1970-luvun toimijoista ympäristöaaktivisti-taiteilija-kriitikko-galleristi Jan Olof Mallander liitti uusia taidemuotoja, esimerkiksi minimalismin ja käsitetaiteen ekologiseen tietoisuuteen. Maataiteen, kuin myös käsite- ja performanssitaiteen kokeiluja esitettiin taiteilijaryhmä Elonkorjaajien näyttelyissä Mallanderin galleria Halvoissa Huveissa.²⁶ Modernin vaeltavan taiteilijan syntyyn vaikutti mekaanisten tallennusvälineiden, kuten valokuvakameran, kaitafilmin ja videokameran yleistymisen ja käyttöönotto taiteessa. Niiden kautta välitettiin taideyleisölle esimerkiksi matkojen aikana toteutetut yksinäiset rituaalit, puoliveistokset tai rakennelmat. Suomessa ensimmäisinä ”valokuvaveistäjinä” vaikuttivat Carl-Erik Ström ja Lauri Anttila. Heidän luontosuhteessaan yhdistyy 1700-luvun romanttinen asenne ajankohtaiseen käsitetaiteelliseen metodiin ja he käyttivät valokuvaa vain välineenä ilmentää jotakin luonnosta ja sen havaitsemisesta.²⁷ Spontaaneista yksityisistä luontoaktioistaan jo 1970-luvulla kuvia esittänyt Ilkka-Juhani Takalo-Eskolan toiminta on kulkenut Metsäteatteri tapahtumien sarjan kautta aina 1990-luvulle ympäristöperformansseihin ja niiden dokumentoimiseen.²⁸ Helsingin kaupungin taidemuseoon 1980-luvulla toteutettu Siirrettävä Tuonela -näyttely ilmensi suomalaisena esimerkkinä aikaistaiteen uusia suuntia liittyen maa- ja käsitetaiteeseen. Prosessimaisten teosten epäselvät rajat olivat sidoksissa kehoon, maahan ja ympäristöön Record Singers -ryhmän ja avustajien toteuttamina.²⁹ Ryhmässä vaikuttaneen

Outi Heiskaseen palaan myöhemmin käsitellessäni tyhjyyden kokemusta työskentelyssä.

Taiteesta löydettiin 1990-luvulla paikka, jossa pystyttiin esittämään ristiriitaisia ja vailla selviä vastauksia olevia luontoon liittyviä näkökulmia.³⁰ Ympäristöön ja luontoon kohdistuvia tekoja ja kulttuurin mukanaan kantamia asenteita kritisoiden, sekä ympäristön ja luonnon herkkyyttä korostaen toimii taiteilijana Timo Vartiainen. Hänen teoksensa toimivat ympäristöpoliittisuuden yli liittyen myös laajemmin yksilön, paikan ja tradition suhteisiin.³¹ Suomen maataiteen kentällä vaikuttavia tekijöitä ovat myös Jussi Kivi ja Teuri Haarla. Teuri Haarla tutkii ihmisen suhdetta luontoon maa- ja ympäristötaideteoksien, performanssien ja kuvanveiston avulla, korostaen luonnon kohtaamisen kokemusta uudestisyntyttävänä ja humalluttavana.³²

Tekijänä maataiteen kentällä

Käsitteellisen maataiteen sisältönä ovat erilaiset, mutta samanaikaisesti esillä olevat merkitsijät, sekä teoksen merkityksenantoprosessia laajentavat eriaikaiset ja tilallisesti hajaantuneet osat.³³ Yhteisnäyttelyssä Imatran taidemuseossa alkuvuodesta 2010 esillä olleessa teoksessani oli havaittavissa teoksen hajoamista, ja sen osista tuli ajallisesti ja tilallisesti muualle viittaavia. Tämä epäyhtenäisyys ja monitasaisuus ilmensivät teoksen haurautta. Lisäksi teos ei enää tuntunut haluavan asettua galleriatilaan, vaan pyrki ulos luontoon. Teos jäi kuitenkin sameaksi puuttuvien dokumenttien, kuten kartan ja tekstiosuuden vuoksi.

Maataiteesta voidaan puhua heterogeenisyyden käsitteellä teosten tapahtuessa eräänlaisessa hajoamisen prosessissa. Maataiteen toteuttama heterogeenisyys voidaan ymmärtää kulttuurisena käsitteenä joka viittaa tiedon ja totuuden fragmentoitumiseen.³⁴ Samankaltaisen fragmentoitumisen, eli pirstoutumisen havaitseminen luonnossa ihmisen tuottamana, sekä omassa ajattelussani ja kehossani lähinnä vieraantumisen kokemuksena, ovat johtaneet tämän hetkiseen kiinnostukseeni fenomenologista ajattelua kohtaan. Aikaisemmin olen etsinyt muun muassa zen-buddhalaisuudesta keinoja vieraantumisen tunteen poistamiseksi. Tämä selittää kiinnostukseni opinnäytetyöni tekstiosuudessa mukana oleviin länsimaisen filosofian kannanottoihin luonnon kokemisesta itämaisissa filosofioissa.

Yleisesti kansainvälisessä taiteessa maataiteelle läheisen ympäristöllisen taiteen muotona otettiin käyttöön sellaiset käsitteet kuin *taidetta luonnossa* ja *luontotaide* 1980- ja 1990-luvuilla. Väljästi ympäristötaiteeseen liittyvät käsitteet pystytään liittämään usein myös maataiteen sisältöihin, vaikkakin ne halusivat tehdä eroa maataiteen neutraaliin suhteeseen maahan. Ekologiset kysymykset korostuivat *taidetta luonnossa* teosten lähtökohtina ja niillä saatettiin pyrkiä yhteiskunnalliseen muutokseen.³⁵ 2000-luvun *ekotaiteen* lähtökohdiksi, päämääriksi tai vaikutussisällöiksi määritellään ekologia. Teokset saattavat olla

esiin nostavia ja kuvailevia, ei kuitenkaan välttämättä tieteestä johdettuja, vaikka eurooppalaisesta ekotaiteesta löytyy vahvasti luonnontieteellinen lähestymistapa.³⁶ Työskentelyni lähestyy ekotaidetta siinä että ajatteluuni ja teoksien toteutukseen osaksi luontoa on vaikuttanut ekologinen ajattelu ja ehkä läheisemmin vielä syväekologinen ajattelu. Kuten 1960-luvun ympäristötietoisuuden kasvaminen vaikutti maataiteen syntyyn, ovat myös omat luonnonsuojelubiologian opintoni johtaneet minut kiinnostumaan maataiteesta.

Kansainvälisiä taiteilijoita jotka toimivat yhdessä tai yhteistyössä luonnon kanssa, on haastatellut Porin taidemuseoon Eco-Art 2011 kansainvälisen maa-, ympäristö- ja ekotaiteeseen katsauksen luoneen näyttelyn, toisena vierailevana kuraattorina toiminut John K.

Grande, kirjassaan *Art Nature Dialogues*. Hän kirjoittaa esimerkiksi kahden ranskalaisen taiteilijan, Gilles Brunin ja Marc Babaritin työskentelevän yhdessä ulkoilmassa asetellen, rakentaen ja luoden, vuorovaikutuksessa tietyn paikan

KUVA 2 Gilles Bruni ja Marc Barbarit: <http://thejonahcenter.org>

kanssa toimien ja käyttäen luonnon materiaaleja. Paikallinen ekologia (eliölajien vuorovaikutussuhde), tila metsän sisäpuolella, vuodenaika, ilmasto ja kasvillisuus, ovat roolissa heidän ulkoilmaan luomissaan installaatioissaan. Heille luonto on muiden asukkaiden kanssa jaettava tila. Olemme tuomittuina jakamaan tämän planeetan täällä elävien kasvien, lintujen, ohi kulkevien pilvien, kylmyyden ja sateen kanssa.³⁷

Taiteilijana minua kiehtovat maataiteen kyseenalaistavat ja uutta etsivät piirteet, sekä monikerroksisuus. Lähtökohtina ajattelulleni ja työskentelylleni opinnäytetyöni taiteellista osuutta esittelevän näyttelyn teoksien kohdalla ovat olleet huoli luonnon, tarkemmin sanottuna metsän ajattelemisesta vain hyödynnettävänä resurssivarastona ja sitä kautta monimuotoisuuden eli

elonkirjon kaventuminen. Pohdinnan alla on ollut oman kokemuksen ja kehon tuominen osaksi teoksien merkitysketjuja.

Teoreettisesti biologiassa luonnon monimuotoisuus, biodiversiteetti, määritellään laajasti ajassa ja tilassa esiintyvänä vaihteluna joka on elollisen luonnon perusominaisuus. Elollisen luonnon prosessit tuottavat monimuotoisuutta ja sen olemassa olemisen tavassa keskeisenä elementtinä on muutos.³⁸ Ajattelu metsistä vain hyödynnettävänä resurssina kuihduttaa mielestäni tätä monimuotoisuutta. Seuraavassa luvussa käsittelen resurssiajattelua ja yritän avata uusia näkökulmia.

LUONNON PUOLESTA

Luonnon ajattelemisen vain resurssina

Luonnon ajattelemisen vain resurssina

Martin Heidegger (1889–1976) tunnetaan yhtenä 1900-luvun johtavana ajattelijana joka pyrki uudistamaan länsimaisen filosofian ja sen historian. Hänen teoksensa *Silleen jättäminen* suomentajan alkusanoissa lukee seuraavasti; ”Jalansijattomuus ja juurettomuus näyttäytyvät Heideggerille pakona ajattelemisesta, jonka on korvannut päämäärärationalinen, laskemallinen ja suunnitelmallinen toiminta”³⁹. Nykyihmiset kieltävät pakenevansa ajattelemista, koska he tutkivat, suunnittelevat, touhuavat ja laskevat annettujen seikkojen mukaan. Tämä laskeva ajattelu liikkuu mahdollisuudesta toiseen, eikä hiljene mietiskeleväksi ajatteluksi. Mietiskelevä ajattelu vaatii ponnistelua, harjoitusta, tarkkuutta ja kykyä odottaa tuloksia. Se ei kuitenkaan ole mahdotonta kun vain mietiskelemme lähellä olevaa, sitä mikä koskee meitä tässä ja nyt.⁴⁰ Heidegger kirjoitti myös ihmisen siirtymisestä toiseen todellisuuteen ja sen maailmankuvan täyttymisestä uuden ajan filosofiasta jossa syntyi ihmiselle uusi asema maailmassa ja maailmaan nähden. Maailmasta tehtiin objekti johon laskevaa ajattelua on hyvä käyttää. Luonnosta tuli vain suuri säiliö ja energialähde modernille tekniikalle ja teollisuudelle.⁴¹

Heidegger tunnetaan myös fenomenologian perustajan Edmund Husserlin (1859–1938) seuraajana, ja hänen ajattelunsa tulee ymmärtää luovana muunnelmana edeltäjänsä ajattelusta. Terminä ”fenomenologia” kuvaa Husserlin ja hänen seuraajiensa 1900-luvun alussa syntynyttä filosofista perinnettä josta ei ole kuitenkaan missään vaiheessa muodostunut vakiintunutta ja systemaattiseksi yleisesitykseksi tiivistynyttä oppijärjestelmää. Kiinnostuksen elettyyn todellisuuteen, inhimilliseen elämismaailmaan ja sen rakenteisiin, voidaan sanoa määrittävän fenomenologista perinnettä yleisesti ja sen ydin on tietynlaisessa kysymisen ja kyseenalaistamisen tavassa. Fenomenologia keskittyy sananmukaisesti ilmiöihin ja niiden jäsentämiseen käsitteellisesti. Lähtökohtana on eletty todellisuus, ”asioiden itse” ollessa

filosofian varsinaisena kohdealueena teoreettisten ongelmien, arvoituksien ja käsitteiden sijaan.⁴²

Etäisyyksien kutistuessa ajassa ja tilassa kokoon, ihminen kulkee pitkiä matkoja lyhyessä ajassa, jättäen suuret etäisyydet taakseen ja tuoden kaiken lähelle. Pelottavaa on kaiken huuhtoutuminen yhdenmukaiseen välimatkattomuuteen.⁴³ Mielestäni fyysisen sijainnin merkityksettömyys kasvaa, jos sille ei anna merkitystä teoilla ja tiedostavuudella. Kapitalismikriittisenä koen nykyisen ”riistokapitalismin” pyrkivän luomaan välimatkattomuuden kokemusta. Kapitalismi etsii oikeutusta saastuttaa luontoa puolustamalla kaiken olevan lähellä. Luonnonvarojen kuljetuksien aiheuttamat päästövaikutukset eivät merkitse mitään, puhumattakaan muista rasituksista. Välimatkattomuuden yhdistän ajattelussani myös samankaltaisuuden vaatimukseen esimerkiksi ihmisyhteisöissä kuihduttaen monimuotoisuutta, niin luonnon kuin kulttuurinkin.

Mielestäni metsien käsittäminen pelkkänä hyödynnettävänä resurssina jonka käyttämättä jättäminen ilmentetään uhkakuvana, typistää ajattelumme metsän kokonaisuudesta ja monimuotoisuudesta. Metsäteollisuutemme sodan jälkeinen merkitys taloudellisen hyvinvoinnin ja varallisuuden kasvattajana on antanut sille vallan toimia metsänomistajan oman harkinnan yli ja haluamiensa toimenpiteiden toteuttamisen sanelijana. Alistava asenne luontoa kohtaan osoittaa ihmisen unohtaneen olevansa osa luontoa ja riippuvainen siitä. Tehometsätaloudessa hoitamiseksi nimitetään metsän osittaista tuhoamista ja monimuotoisuuden hävittämistä.

”Puupelloista” ovat kertoneet ja niitä valokuvanneet Ritva Kovalainen ja Sanni Seppo kirjassaan *Metsänhoidollisia toimenpiteitä*. He ovat syventyneet tämän päivän metsäsuhteeseen ja maisemaan. Tehometsätalous on huolellisesti rusentanut, raastanut, tonkinut, uurtanut, kääntänyt, katkonut ja silpunnut lähes kaikki metsämme. Kylvämisen, istuttamisen ja harventamisen tuloksena tehometsätalous on tuottanut meille puupelloja metsäksi kutsuttaviksi.⁴⁴

Taiteen käyttämät resurssit eivät poikkea muista, sillä ne tulevat luonnosta. Itse asiassa kaikki materiaalit, niin luonnolliset ja niin kutsutut synteettiset, saadaan pohjimmiltaan luonnosta. Osa nykyajan ongelmasta on se, että olemme epäonnistuneet tunnistamaan taiteen holistiset perusteet, ei vain visuaalisella, symbolisella tai käsitteellisellä tavalla, vaan ennen kaikkea sen ymmärtämisessä että luonto on *taide*, jota olemme osa. Vaikka tämä tuntuukin suurelta yleistämiseltä, niin esimerkiksi kehomme nielee luonnon ruokana ja hengitämme ilmaa ja jopa tiedostamattomat ajatuksemme ja unelmamme sekä tietoiset ajatuksemme ovat välittömän ympäristön ja kokemuksien vaikutusta.⁴⁵

Länsimaisen luontokäsityksen myötä tapahtuneen luonnonvarojen kestäättömän yliverotuksen tiedostaminen saattaa johtaa etsimään muita tapoja ajatella luontoa esimerkiksi itämaisien filosofian avulla. Myönteisesti itämaisiin filosofioihin suuntautuneita nykyaikaisia ympäristöfilosofian edustajia löytyy mm. syväekologian ja feministisen ekologian piiristä. Syväekologiaa kritisoidaan kuitenkin siitä että sitä on vaikea soveltaa teollisuusyhteiskunnan moderneihin ympäristöongelmiin.⁴⁶ Syväekologian perustajana ja yhtenä nykyajan johtavana ympäristöfilosofina tunnetaan norjalainen Arne Naess. Koskemattoman luonnon itseisarvoisuus korostuu syväekologiassa jossa vaaditaan luontoon kohdistuvaa ihmisen vaikutusta huomattavasti vähennettäväksi.⁴⁷ Oma ajattelutapani on lähestynyt syväekologiaa ja ihmiskeskeisyyden kyseenalaistaminen tuo lisää merkityksiä ihmisenä toimimiseen.

Toisinajattelija ja ympäristöfilosofi Pentti Linkola kirjoittaa ihmisen paikasta elonkehässä (biosfäärissä). Elämänsuojelijana ja moninaisuuden eli biodiversiteetin vaalijana hänestä on käsittämätöntä ajatella että koko maapallon ala kuuluisi vain ihmisille yhtenä ja ainoana eläinlajina ollen kaikkien muiden elämänmuotojen yläpuolella.⁴⁸ Vastavirtauksena valtavirralla eläinsuojelu- ja luonnonsuojeluliikkeet valvovat muiden elävien olentojen etuja ihmisen supistamassa ja supistuvassa maailmassa. Suomessa bioetiikan kysymyksiin korkealla teoreettisella tasolla on paneutunut mm. filosofi Leena

Vilka.⁴⁹ Vilka avaa ympäristöetiikan mahdollistavan ja luovan uusia ajattelutapoja ja ympäristökäsityksiä joissa maata ei voi omistaa, vaan ihmisille annettaisiin vain rajoitetut käyttöoikeudet siihen.⁵⁰ Tämä ihmisen vastuuta korostava ajattelu, pelkkien oikeuksien yli, saa mielipiteeni puolelleen.

Taolaisuudessa elämää tulkitaan olemassaolon taistelun sijaan rauhalliseksi ja harmoniassa toisten kanssa olevaksi itsetoteutukseksi.⁵¹ Kiinalainen filosofia tarkastelee ihmisen ja luonnon suhdetta monipuolisesti. Esimerkiksi konfutselaisuudessa ja taolaisuudessa luonnon arvoa korostavat opit ovat esillä jyrkkien ihmiskeskeisten näkemysten ollessa poikkeuksia ja ihmisten moraalisuus nostaa heidät muun luonnon yläpuolelle.⁵² Länsimaisen käsityksen mukaan yksilöllä ei ole mahdollisuuksia puuttua globaalin teollisuusyhteiskunnan taloudellisten ja institutionaalisten rakenteiden tuomiin ympäristökysymyksiin itämaisen filosofian ajattelun keinoja apunaan käyttäen, vaan niihin voidaan teoreettisesti vastata vain pitkälle kehittyneen yhteiskuntafilosofian ja taloustieteen analyysin avulla.⁵³ Riippumattoman erityistieteellisen tutkimuksen puuttuminen on koettu ongelmalliseksi esim. kiinalaisen luonnonfilosofian kohdalla. Intialaisen ja kiinalaisen luontokäsityksen sanotaan jääneen spekulatiivisen metafysiikan tasolle koska niiden filosofisten käsitysten empiiriseen perusteltavuuteen ei ole kiinnitetty huomiota.⁵⁴

Analyttisista, kuvailevista, ekologisista, ynnä muista selitysmalleista poikkeavan ymmärryksen luonnosta tarjoaa Merleau-Pontyn luonnonfilosofia rikkomalla dualistisen asetelman luonnon ja ihmisen väliltä. Hänen luonnonontologiassaan kysymys on asioiden toisiinsa kietoutumisesta jossa villi ja kesytetty vaikuttavat rinnakkain. Kysymys luonnon toiseudesta tai ”tavoittamattomuudesta” näyttäytyy hänen ajatuksessaan luonnon ja ihmisen välisenä suhteena, yhteyksien ja erojen palatessa havaitsemisen ja kokemisen ruumiillisiin perusteisiin.⁵⁵ Luonnonfilosofia jatkaa ruumiillisen olemassaolon filosofiaa solmiutumalla ihmisen ruumiilliseen perustaan niin että ruumiillinen ja havaitseva ihminen elää maailmaan punoutuneena.⁵⁶

Tällä vuosikymmenellä ihmisen suhdetta luontoon on käsitelty esimerkiksi taiteilija Terike Haapoja näyttelyssään *Toisten puolue* 2011 ekologian ja ihmiskunnan sekä ihmisen ja luonnon suhdetta videoinstallaation sekä yhteiskunnallisen taideprojektin kautta. Haapoja omaa teoksissaan vahvan filosofisen näkökulman ja työskenteli projektia varten monien tutkijoiden, kirjailijoiden ja ympäristöasiantuntijoiden kanssa. Näyttelyssä vaadittiin oikeuksia oikeudettomille, toisille eliölajeille ja luonnonkohteille. Nykyaikaisen kontekstista ponnahtanut optimistinen projekti pyrki ottamaan askeleen kohti yhteiskuntaa jossa taiteella ja kulttuurilla olisi yhteiskunnallisessa keskustelussa rooli uusien näkökulmien esittäjänä.⁵⁷

LÄHESTYVÄ TAPAHTUMA

Tyhjyys ja paikattomuus

Tyhjyys ja paikattomuus

Prosessin varhaisessa vaiheessa talvella 2010 minua kiehtoi paikan löytäminen tai löydettyksi tuleminen. Fyysisen toiston ja asumiseen liittyvällä materiaalilla, eli tuhkalla, merkitsin olemistani kahdelle pellolle. Pellot eivät sinänsä paikkana minua kiehtoneet esteettisyytensä vuoksi ja en löytänyt niille muuta merkitystä kuin sen, että juuri tässä elämäni vaiheessa sijaitsin siinä paikassa. Etsin kokeillen kehoani teoksen paikaksi, vaikka halusin kieltää subjektin merkityksen valokuvaamalla vain jättämäni jälkeä. Antamalla subjektille sen ansaitseman merkityksen kuvaamalla sitä, tapahtuma olisi muotoutunut ehkä teokseksi, sen sijaan että jäi prosessin osaksi ja kokeiluasteelle.

Elämämme ollessa niin paikka-orientoitunutta ja paikka-keskittynyttä, on vaikea ymmärtää millaista olisi kohdata puhdas paikattomuus (placelessness).⁵⁸ Kylmänä ja talvisena maisemana pellon valkea pinta avautui minulle tyhjänä maalauskanakana. En vielä pystynyt antamaan toiminnalleni tapahtumana sen vaatimaa merkitystä hakiessani päämääränäni tyhjyyden kokemusta. Ikään kuin tyhjyyden kautta olisin halunnut löytää paikan merkityksen. Eksyminen tyhjyyteen tarkoitti myös osaksi opittujen ajattelumallien kieltämistä ja mielen hiljentämistä. Näin myöhemmin asiaa tarkastellessa huomioin että kyseessä saattoi olla myös fenomenologisen asenteen etsiminen. Sen asenteen ollessa irtiotto arkiasenteesta ja perinteen välittämistä ongelmista.⁵⁹

Tyhjyyden kokemuksen ajattelin poissulkevan tekijän/kokijan osallisuuden, niin että olisi mahdollisuus sulautua ympäröivän todellisuuden osaksi. Se miten koemme todellisuuden, ja sen kokemisen kuvailu on fenomenologisen tutkimuksen tarkoitus, ja kysymys kokemuksien yleisien rakenteiden löytämisestä on sen ytimessä.⁶⁰ Tarkastelijan tai havaitsijan tuominen ajatteluuni pitkällisen vastustuksen jälkeen ja vasta oppinäytetyöni loppuvaiheessa avasi ymmärtämään tämän kieltämisen olleen yksi työskentelyäni vaikeuttaneista ajatusmalleista. Sillä ilmiöt eivät ole irrallisia tarkastelijasta tai havaitsijasta jolle ne ilmenevät fenomenologisesti ajateltuna.⁶¹

Seuraavassa ote prosessipäiväkirjastani tuolta ajalta;

26.1.2011 klo 14.00 – 15.01, lämpötila -17,7°

Taso – ympyrä

ajatusten tyhjyys

- 1.kierros, askeleittain lunta polveen saakka
2. kierros polkien kaksi kertaa
3. kierros lapiota siveltimenä ensin käyttäen, takaperin kulkien mutta sitten käänös ja ”rytmi” löytyi lapiota kuin melaa käyttäen, meloen..

Myöhemmin. Tyhjyys, ajatusten välinen tyhjyys, matka, välimatka – kaukana muista.

Myöhemmin ymmärsin että liikkeen kautta etsin ulospääsyä siitä että mieleeni virtasivat ennakkokäsitykset puhtaan kokemuksen sijaan. Yritin tällä toiminnalla asettaa itseni osaksi paikkaa ja kokea olevani yhteydessä ympäröivään luontoon.

Paikattomuuden kokemuksen tunteen oireina koti-ikävä, keskittymättömyys, masennus ja lohduttomuus kuvaavat ilmiötä itseään. Nämä oireet sisältävät aistimuksen sietämättömästä tyhjyydestä.⁶² Tyhjyydestä odotin maiseman avautuvan ja kertovan jollain tapaa mitä haluaa siihen tuotavan lisää tai korostettavan, mutta kun sitä ei tapahtunut, aloin etsiä merkityksiä teoreettisesti ekologian opiskelun kautta ymmärtääkseni mitä pellon luonnossa tapahtuu. Peltö näyttäytyi minulle joutomaana levätessään ja odottaessaan viljelykäyttöä.

Myöhemmin ymmärsin kaivanneeni asenteenmuutosta kokemaani todellisuuteen, toivoen opituista ajatusmalleista vapautumista. Husserl nimitti tämän luontevan, arkisen ja jokapäiväisen suhteemme todellisuuteen luonnolliseksi asenteeksi. Maailman oleminen itsestäänselvyytenä, ilman että sitä edes tarvitsee asettaa olemassa olevaksi, laittaa meidät olettamaan sen

olemassaolon kaikessa toiminnassamme ja yksittäisissä kannanotoissammekin. Husserlin fenomenologinen reduktio eli erityislaatuinen asenteenmuutos tarkoittaa siirtymistä naiivista ja jokapäiväisestä asenteesta filosofiseen asenteeseen ja ajattelutapaan jolla asennoitua ympäröivään todellisuuteen.⁶³

Reduktioksi sanotaan katseen rajaamista ja kääntämistä tietoisuuselämän virtaavaan kokonaisuuteen jossa maailma hahmottuu itsestään selvänä otettuna arkikokemuksena mutta kuitenkin itse peittyä kohdatun todellisuuden kiinnittäessä huomion. Maailman sulkeistaminen, poissulkemisen sijaan, jättää maailman tutkimuksen kohteeksi kokemuksessa ilmeneväksi hahmoksi. Sulkeistamalla maailman itsestään selvän olemuksen, voi tarkastella sen hahmottumista uudella tavalla kokemuksessa.⁶⁴ Mielestäni kiehtovaa on katseen rajaamisen vaikeus ja todellisuuden kohtaaminen, sekä auttavaa ja avaavaa on ajatus sulkeistamisesta mahdollisuutena.

Prosessin aikaisessa vaiheessa edellisenä talvena pellolle polvia myöten lumessa kävelemällä rajaamani ympyrä pyrki vangitsemaan tyhjyyden fyysisen toiminnan kautta. Kokemusprosessi oli nousemassa tärkeäksi vaikkakin ennakkokäsitysten myötä kokemuksen kohde vielä vei suuremman huomion dokumentoinnissa. Levittäessäni tuhkaa rajaamalleni alueelle, jaoin elinympäristömme kulttuurisesti ja yhteisöllisesti maanviljelijöiden kanssa. Hain ehkä oikeutusta toiminnalleni lannoittamalla peltoa perinteisesti tuhalla. Minulle tuhka merkitsi välinettä jolla tuotin piirtämisen jälkeä.

Tyhjyyden kokeminen mahdollisuuksien tilana ilmenee myös Outi Heiskasen polveilevassa, kerrostuvassa ja hajoavassa taiteessa.⁶⁵ Aikaisemmin mainitun Record Singers ryhmän jäsenenäkin tunnettu, pääasiallisesti graafikkona esiintyneen Outi Heiskasen tuotantoa voi tarkastella muun muassa eräänlaisena tyhjyyden rakentamisena. Heiskaselle tärkeä tyhjyyden käsite aina aineellisena ja aineeseen sidottuna näyttäytyy piirtämisessä ja ilman rajaamista yrittävissä *Pilvilinnoissa* jotka ilmentävät äärettömän tyhjiä ja pyhiä tiloja.⁶⁶

Tilarajausten esikuvat löytyvät idän perinteestä ja myös niiden kautta ilmenee Heiskasen kiintymys itämaisiin kulttuureihin ja uskontoihin; varhaisbuddhalaisuuteen ja buddhalaisuuteen. Tyhjän tai muotoa vailla olevan vapaan tilan saavuttaminen mietiskelyssä on tärkeässä asemassa idän uskonnollisessa perinteessä.⁶⁷

Pyrkimystä tyhjyyden kokemukseen voimme lähestyä siis myös itäisten perinteiden kuten zen-buddhalaisuuden tai taolaisuuden avulla, jos pyrimme kohti "ei-minkään" ymmärtämisen hetkeä. Siinä hetkessä raukeaa minuus joka pakonomaisesti yrittää rakentaa maailmaa ja itseään nimistä ja objekteista. Myönteisesti itämaiseen filosofiaan suhtautunut Heidegger kohtasi tämän "ei-minkään" pitkästyneisyydessä ja ahdistuksessa, kun taas zen-kertomuksissa oivallus saapuu äkkiarvaamatta ja valaisee maailman yksinkertaisesti ja ilman sanoja.⁶⁸ Myös itämaisen filosofian piirissä oltiin kiinnostuneita Heideggerin ajattelusta ja hänen tekstinsä ovat edelleen luetuimpia ja käännettyimpiä länsimaisen filosofian edustajan kirjoituksia.⁶⁹

Tyhjyydellä omassa kokemuksessani pellolla tarkoitin ehkä lähinnä puhdasta tietoisuuden tilaa. Puhtaan tietoisuuden tilan säilyttämiseen jossa ajatus ei nouse, voidaan päästä "jättämällä silleen". Kun harjoituksen kautta löydetään ajatuksen nousun kohta tietoisuudessa, siihen kohtaan voi jäädä odottamaan ja katsella sitä. Liikkumattomuudessa ajatus "jätetään silleen" ja tämän pelkän tietoisuuden tilan voi kokea hartauden ja ilon lähteenä. Ajatteluumme ei silloin nouse mitään "minää" eikä vastapäätä olevaa objektia, vaan pelkkä olemisen tapahtuminen minuuden raukeamisen myötä. Tämä auttaa näkemään kuinka käsitteet ja teoriat nousevat ajattelussamme usein hallitsemaan ja on mahdollisuus vapautua ennakkokäsityksistä siitä miltä asioiden tai todellisuuden pitäisi mielestämme näyttää.⁷⁰ Tämä esiin nousevien ajatusten kyseenalaistaminen onnistuu kohdallani hiljentyessäni mietiskelyyn, mutta kuinka tuoda se toiminnan ja tapahtumien keskelle, kiinnosti prosessini alkuvaiheessa.

TEOKSET JA ESITYS

Näyttely

Näyttely

Näyttely 24.9. – 25.9.2011 Kankaanpään vanha koulu, Kolho, Mänttä-Vilppula.

Näyttelytilat: entinen oppilaiden eteinen sekä entinen alaluokka eli nykyinen työhuone.

Kankaanpään vanha kansakoulu on rakennettu vuonna 1930, edellisen, vuonna 1907 rakennetun alkuperäisen koulun tuhouduttua tulipalossa perustuksiaan myöten. Talkoovoimin uudelleen rakennetussa koulussa opetustoiminta jatkui aina vuoteen 1971 saakka.⁷¹ Sen jälkeen koulu toimi kymmeniä vuosia tiloina mm. huonekalu- ja veneteollisuudelle, sekä vapaa-ajanasuntona. Vuoden 2010 syksyllä se muuttui vakituiseksi asunnoksi meidän pienelle perheellemme, ”downshiftingin” ja

”leppoistamisen” hengessä kaupungista paenneille opettajalle ja taiteilijalle.

Ajatellessani paikan maantieteellistä sijaintia kohtasin jännitteen Mänttä-Vilppulan kaupungin statuksen, luontoa riistävän metsäteollisuuden tyyssijana ja teoksien hiljaisien vaatimuksien luonnon huomioonottamisen välillä. Näyttelyn esitystilana toiminut koulu sijaitsee kuitenkin 28 kilometrin päässä Mäntän keskustasta ja vielä Kolhon kyläkeskuksestakin kahdeksan kilometriä metsään päin, joten metsäteollisuuden läheisyys näkyy vain metsien puuston nuorena ikärakenteessa. Kokemukseni mukaan ilmapiiri maaseutuyhteisössämme oli myönteinen mielipiteeni ilmaisulle tehometsätalouden vaikutuksesta ympäröivään luontoon ja yhteisön jäsenten kriittisessä suhtautumisessa elinympäristönsä hyväksikäyttöön kulutettavana resurssina, antaen hyvän pohjan näyttelyn järjestämiseen.

Ajatellessani näyttelyn teoksiin johtaneiden tapahtumien paikkoja, haluan tuoda esiin myös ennakkokäsityksiäni joita kutsun myös opituiksi ajatusmalleiksi. Kuvaamalla paikkojen merkityksien rakentumisia ajattelussani ennen teoksen toteuttamista, pyrin avaamaan lukijalle miten ne vaikuttivat teoksiin johtaneisiin kokemuksen hetkiin. Nämä merkitykset rakentuivat osaltaan esimerkiksi merkittävästi biologian ja ekologian opintojeni vuoksi. Näitä merkityksiä kannoin siis ajattelussani mukana tapahtuman hetkellä kyseisiin paikkoihin sitovina. Valitsemani paikat olivat pelto, metsä ja alkuperäisesti riihi, joka hajaantui metsäpolkuun, järveen ja saareen. Paikan jälkeen seuraa kuvaus teoksesta ja lopuksi sen muotoutumisesta sisätilaan esitettäväksi kaikkien kolmen teoksen kohdalla.

Pelto

Pelto kuvataiteen kontekstissa aikaisemmin merkitsi minulle lähinnä maalauksien kautta lähestyttävää vilja-aittaa kuten esimerkiksi Vincent van Goghin tuotannossa. Prosessin alussa aloin ajatella peltoa mahdollisen teoksen toteuttamisen paikkana, sen lisäksi että se tarjosi mahdollisuuden omavaraisuuteen pääsemiseksi juuresten ja vihannesten osalta. Kuitenkin pelto merkitsee minulle myös lannoitettua ja torjunta-aineilla kyllästettyä erämaata jota ihminen muokkaa pyrkiessään hallitsemaan ja poistamaan lajirikkauksia.

Entä jos tämä ensimmäisen teoksen tapahtumapaikaksi valikoitunut pelto palautuisikin metsäksi? Katsellessani lepääviä peltojeni mietin ekologian opintojeni jälkeen muun muassa siellä näkyviä pieniä taimia. Ekologian kannalta katsottuna peltoja ympäröivien habitaattien eli elinympäristöjen lajirikkauden ja runsausosuuden toiminnalliset roolit vaikuttavat osiltaan entisten peltojen uudelleenasettamiseen. Tässä termillä ekologia tarkoitan eliöiden ja ympäristön suhteita tutkivaa tiedettä. Muodostuneen eliöyhteisön osakaslajeilla suoran vuorovaikutuksen lisäksi voisi olla positiivista epäsuoraa vuorovaikutusta tai myös epäsuoria voimakkaita negatiivisia vuorovaikutuksia,

kuten laidunnus ja kilpailu.⁷² Myöhemmässä vaiheessa entisten peltojen muutoskehitystä, puiden jo tarjotessa habitaatin tai ravintoa muille lajeille, ne kilpailisivat tilasta, ravinteista ja valosta vaikuttaen suuresti muihin eliölajeihin luoden ja muokaten habitaattia itselleen ja muille lajeille.⁷³ Eliöyhteisön rakenteellisia ominaisuuksia muuttaisivat myös avainlajit eli eliölajit joiden esiintyminen hyödyttää useita muita lajeja ja joiden rooli yhteisössä on vaikutuksiltaan suuri.

Prosessi alkoi jo edellisenä talvena tiedostaessani teiden varsien hakkuuaukioiden reunalle kasattujen kookkaiden kantokasojen olemassaolon. Suomen yli puhaltaneiden voimakkaiden ukkosmyrskyjen myötä taipuneet tai jopa poikki taittuneet istutetut mäntymetsiköt surullisuudessaan todistivat kuinka aukion vieressä olevat puut eivät kestäneet tuulta samanikäisyytensä vuoksi. Nuorten koivujen tasamittaiset rivistöt eivät kuvanneet myöskään toivomaani monimuotoista metsämaisemaa. Metsäresurssi -termi tavoitti tajuntani päivittäin. Olen aistinut vanhojen metsien kaipuuta jo useamman vuoden ajan. Herättäjänä metsiemme nykyiseen tilaan toimi edellä aikaansa ja osittain menneisyydessä elävä, ajassa liikkuva, luonnon puolta pitävä Pentti Linkola kirjallisuudellaan.

Pentti Linkolan sanoin:” Todellisessa suomalaisessa metsässä on kymmenkunta puulajia ja kaikki ikäluokat sirkkataimista 400-vuotiaisiin petäjiin saakka. Siellä on neljännes keloina, neljännes katkenneina kantoina ja nojokonkeloina, neljännes maapuina pitkällään. Ja suunnattoman rikas tuhansien lajien eloyhteisö kasveja, sieniä ja eläimiä. Ennen kaikkea metsä on pyhättö, jossa ihminen ei riehu eikä revi. Suuren luontokirjailijan Allan Paulinin metsä on paikka, jossa istutaan aivan hiljaa, kunnes kuuluu pienten jalkojen rapina”.⁷⁴

Olen retkeillyt toistuvasti maamme eteläisissä kansallispuistoissa löytääkseni aavistuksen vanhoista metsistä. Nykyään tarvitaan hoitotoimenpiteitä myös

suojelualueilla koska monissa tapauksissa ihminen on jo muokannut ympäristöä niin, etteivät lajit ja yhteisöt enää selviä ilman tarkkailua ja väliintuloa.⁷⁵ Olen eksynyt myös välillä seuduille joissa yksityisillä maanomistajilla löytyy suhteellisen vanhaa metsää. Tämä on tapahtunut kahdesti viimeisen kolmen vuoden aikana. Suomessa metsiä yrittää auttaa *Luonnonperintösäätiö* hankkimalla lahjoitusvaroilla omistukseensa luonnonalueita taaten niille pysyvän rauhoituksen luonnonsuojelulain mukaan.⁷⁶

Teos Kuja

Työskentelyni pellolla alkoi niittämällä heinää, ja tämänkin näyttämön valloittamaan pyrkiviä jättiputkia, viikatteen sivalluksella kasvun päättämiseksi, tai tässä vaiheessa kesää jo vain leviämisen estämiseksi. Ihmiset jotka luottavat kasvintuhoaineiden voimaan antavat tämän vieraslajin kukoistaa luottaen siihen että niitä pystyy hallitsemaan aina vain ja yhä uudestaan myrkyttämällä ja tuhoamalla samalla muitakin hyödyllisiä eliölajeja, toiminnan ollessa surullisen lyhytnäköistä. Ihmisen toimesta tahattomasti tai tahallisesti toteutuneet vieraslajien siirtoistutukset ovat johtaneet kotoperäisten lajien populaatiokokojen pienenemiseen tai sukupuuttoihin, sillä nämä vieraat lajit voivat voittaa alkuperäiset lajit kilpaillessaan rajoitetuista resursseista.⁷⁷

Halusin kaartuvan polun rakennettuna avoimeen tilaan kohoavaksi. Jälki joka jää, kohoaa ylöspäin kaartuen rakenteeltaan myös ylhäältä sivulle. Tilan tuli olla yhden käveltävä. Kuvastaen että ihminen on kuitenkin yksin tekojensa kanssa, tässä reittiä ei olisi mahdollista valita koska se on pakotettu. Rakennettu polku, kouru, jonka materiaalina ovat viereiseltä metsäpalstalta metsänkasvattajan toimesta harvennetut koivunrungot. Luontaisen sukkession myötä alkunsa saaneet pienet koivut saivat siellä väistyä istutettujen kuusentaimien tieltä. Kuten luonto väistyy ihmisen rakentaman ympäristön tieltä. Ajattelin kourua tai kujaa reittinä seuraavan teoksen luo. Kaikkien kolmen teoksen rakentuessa osittain samanaikaisesti, lopulta ymmärsin niiden solmiutuvan yhteen vaikka näyttämöt vaihtuivat.

Prosessin seuraavan vaiheen koin ensin merkitykseltään vähäiseksi työn fyysisen luonteen vuoksi. Ajankäytöllisesti se muodostui kuitenkin mittavaksi sisältäen arviolta kymmenen matkaa viereiselle metsänhoitoalueelle keräämään omistajan toimesta harvennettuja nuorten koivujen runkoja. Olin saanut luvan tähän siirtotoimenpiteeseen palstan omistajalta. Siirrettyäni viikkojen aikana lukemattoman määrän runkoja toteutettavalle teokselle suunnitellun paikan viereen, kesän helteiset lämpötilat rajoittivat edelleen työskentelyäni muutaman tunnin jaksoihin päivittäin. Muutaman päivän työskenneltyäni kuitenkin jo tavoittelin hiljaista tietoa puunrungon taipumissuunnan tiedostamisesta tyveä kirveellä teroittaessani. Koin väkivaltaiseksi tunkeutumisen sisälle maahan työntäessäni runkoa saviseen peltoon tekemääni reikään ja yrittäessäni välttää suorja rivejä. Suorat rivit koin epämiellyttäväksi siksi että yhdistän ajattelussani ne istutettuihin ja hoidettuihin taimikoihin.

Halusin tuoda rungot määrittelemääni paikkaan, uudelleen pystytetyksi, osaksi paikkaa, antaa niille ”uuden elämän” teokseni materiaalina, osana maisemaa ja yhteydessä siihen. Halusin että niitä ei ajatella vain käytettävinä ja hyödynnettävinä resursseina, mutta teinkö itse niin? Tältä ajalta kirjoittamani prosessipäiväkirja löytyy kokonaisuudessaan tämän opinnäytetyön kirjallisen osuuden liitteenä.

Ote prosessipäiväkirjasta;

18.7.2011 Jo tehdessäni ensimmäiset puoli metriä molempia seinämiä, tunsin rungoista lähtevien oksien kosketuksen kulkiessani läpi. Jälleen palasin tuohon kysymykseen kuinka paljon tulee hallita/karsia valtoimenaan harhailevia oksia, että siinä toteutuisi minun jälkeni. Ymmärsin myös että ahdas tila saattaisi tuottaa epämiellyttävän kokemuksen kulkijalle. Teroitin puun runkojen päät pienellä kirveelläni

halkomispölkyn päällä ja rautakangella iskin reiät pehmeään peltoon runkoja varten. Tarkastin jokaisen rungon kohdalla sen potentiaalisen taipumissuunnan ennen paikalleen asettamista. Fyysinen työ hellerajalla tuotti tyydytystä. Voimieni uupuesssa, kääntäessäni selkäni pellolle, mietin riittääkö teos itsellään. Tässä vaiheessa tulisi vain luottaa sen fyysiseen voimaan ja tapaan olla olemassa.

Jo ensimmäisistä luonnoksista lähtien rakennelman sijaintipaikan pellon tietyssä osassa oli määritellyt sitä ympäröivä ja sen taustalla kohoava metsä, jonka halusin ottaa osaksi teosta ja mahdollista valokuvadokumenttiakin ajatellen. Puun runkojen asettelun viimeisimmissä vaiheissa ajatteluni piiriin saapui myös Heideggerin oliomaisuuden käsite, koska teoksen taustalla oli ollut ajatus sen ääriviivojen piirtymisestä vasten metsää ja runkojen suunnasta kohti taivasta. Halusin ajatella metsää tienoona. Tienoolla viitataan tilaan, alueeseen joka määrittää olemista ja sen tapahtumista.⁷⁸ Tämä siksi että halusin rakennelman olevan osa sitä ympäröivää luontoa. Runkojen kurkottaessa kohti taivasta ja pienempien taipuessa maata kohti mietin mikä on minun paikkani ihmisenä tässä että pääsisin yhteyteen ympäröivän todellisuuden kanssa. Palaan aiheeseen ja selitän hieman lisää myöhemmin tekstissäni oliomaisuutta ja neliyhteyttä, kun kuvaan *Resurssit* teoksen ensimmäistä paikkaa eli Rihtä.

Työskentelyäni leimasi halu antaa merkityksiä fyysiselle toiminnalle puun runkoja maahan asettaessani laskemalla ja mittaamalla runkojen välimatkoja ja määrää. Laskeminen ja mittaaminen turhautti minua helteisen sään viedessä voimani ja rajoitti työskentelyni noin kahden tunnin jaksoihin. Myös runkojen muodostaman rakennelman primitiivisyys ärsytti ja vanhan koulurakennuksen sisätilat jotka ”luomusti” pysyttelevät päivisin kesällä hirsirakenteensa ansiosta viileinä, houkuttelivat selaamaan jälleen kirjallisuutta ymmärryksen kasvattamiseksi.

Lohtua sain lukiessani paikkasidonnaisen luontoon rakennetun installaatiotaiteen pioneerin, Alfio Bonannon työskentelystä. Hänen työskentelyssään ilmenee halukkuus jälkien jättämiseen ja luonnon epätäydellisyyden ja muutoskykyisyyden hyväksymiseen. Hän kokee olevansa osaksi primitiivinen, jopa joskus naiivi työskentelyssään.⁷⁹ Omassa tekemisessäni olen myös aikaisemmin pohtinut primitiivisyyden merkitystä, lähinnä sille annettuja negatiivisia merkityksiä ymmärtääkseni. Nykyään olen antanut sille positiivisen merkityksen siksi, että se liittää tekemisen historian tunnustamalla merkitysten ketjuun.

Tein rakennelmaa niin pitkälle kun fyysisesti jaksoin ja aikataulu antoi myöten. Kuvasin rakennelmaa prosessin aikana jatkuvasti. Lopulta viimeisiä runkoa en edes kiinnittänyt edellisiin vaan jätin ne makaamaan pellon pinnalle, vapaasti kohti siltaa osoittamaan. Silta rakentui vanhasta tontilta löytyneestä ratapölkystä peltojen välistä ojaa ylittämään ja sen tarkoituksena oli helpottaa kulkemista seuraavaksi metsään toteutettavaan rakennelman luo. Ote prosessipäiväkirjastani;

Myöhemmin

Elin kuukauden päivät hermostuneissa tunnelmissa teoksen tai siis jäännöksen suhteen, kunnes se irrottautui lopullisesti ja alkoi elää osana ympäristöään riippumatta minusta. En edes kokenut että olisin sen itse tehnyt. Yhtenä myöhäiskesäisenä unettomana aamuna kuljin pyjama päällä, kamera kaulallani, siniset kumisaappaat vilkkuen tämän kujan luo kuvaamaan ja ilokseni huomasin hämähäkkien kutoneen verkkoja aamuaurinkoon välkkymään. Olen kuvannut enemmän kuin kirjoittanut tämän teoksen muotoutumisen aikana.

Pelloilta luokkatilaan

Ongelmalliseksi teoksen toteutumisen alkuvaiheessa muodostui pelkästä paikkaveistoksen tekemisen ajatusmallista luopuminen. Paikkaveistoshan olisi vaatinut ymmärretyksi tullakseen kävelyä teoksen päällä, läpi ja ympäri, sekä fyysistä osallistumista teoksen struktuuriin.⁸⁰ Teoksen toteuttamisen taustalla oli ajatus kokemuksellisuuden kautta teoksen kohtaaminen katsojan kanssa. Sen myötä tapahtuma oli osittain julkinen ohi liikkuvien kyläläisten katseiden alla. Alun perin oli tarkoituksena avata teos ruumiilliselle havaitsemiselle vastustaen okulaarisuteen keskittymistä.⁸¹

Teoksen tuominen sisätilaan näyttelyyn kolmen valokuvatulosteen ja tekstin avulla oli pitkällisin prosessi näyttelyyn tullessiin kahteen muuhun teokseen verrattuna ja sinällään vähiten onnistumisen tunnetta tuottanut prosessi. Paikkaveistokseksi luetuksi teoksen jälki kuitenkin liikkui kulttuurin ja luonnon raja-alueella ilmeten enemmän kulttuurin häviötä. Sen ”villiys” tai ”hurjuus” talttui kameran linssin läpi mutta ympäröivän luonnon muodon yhteys jäi tavoittamatta valokuvan keinoin ja teos jäi näin ymmärryksen ulkopuolelle myös näyttelytilassa, kuin kokonaan vielä toteutumatta. Ehkä tämän teoksen kohdalla olisi tullut oikeutetusti antaa arvo fyysisen toiminnan korostamiselle ja tuoda se näyttelyyn osaksi teosta mukaan. Osaksi se olisi mahdollisesti pitänyt tapahtua dokumentoimalla puun runkojen siirto viereiseltä palstalta, työn mittavuuden ja ajallisen keston merkittävän pituuden vuoksi.

Metsä

Seuraavan teoksen tapahtumapaikaksi valitsin läheisen metsän. Olen elänyt aikaisemman elämäni asuen kaupungeissa, keskustoissa ja lähiöissä, siltikin olen kuulunut metsälle. Parhaat kokemukseni ja varhaisimmat muistikuvani liittyvät tuohon elementtiin. Huoli jalansijattomuudesta ja juurettomuudesta jotka ilmenevät pakona ajattelemisesta ja ajattelun tullessa korvatuksi päämäärärationaalisella, laskelmallisella ja suunnitelmallisella toiminnalla, johti kohdallani siihen että juurettomuutta ja pakenemista välttääkseni pyrin mietiskelevään ajattelemiseen jotta kulkuani ohjaisi metsä ajateltuna tienoona, jota vasten oleva ja oliot piirtyvät.⁸² Kiehtovaa on metsä myös arkkitehtuurisena tilana, ei pelkästään maisemana. Metsästä löytyy muodon pintakauneus ja merkityksiä muodostava sekä syväkauneus älyyn vetoavana. Metsä on kaunis värien ja hahmojen leikkinä, sekä terveenä ja toimivana ekosysteeminä.⁸³

Metsä suomalaisessa kuvataiteessa on esittäytynyt monipuolisesti ja suosittuna kuva-aiheena 1800-luvun loppupuolelta saakka. Pioneerihahmona Werner Holmberg (1830- 1860) maalasi mäntyjen kauneutta yhdistellen sitä saksalaiseen luonnon rehevyyteen. Pohjoinen erämaaluonto nousi kansallistunteen rakennusaineeksi, edelläkävijänään Ferdinand von Wright (1822 – 1906), Eero Järnefeltin ja Akseli Gallen-Kallelan isänmaallisiksi luokiteltujen maisemien myötä. Näistä Gallen-Kallela monien muiden taiteilijoiden ohella, kritisoi teoksissaan metsien hakkuuta talouskäyttöön. Tosin he ymmärsivät myös sen olevan väline kansakunnan kehitykselle. Luonnontilaisen metsän lähes täydellinen häviäminen ja tiheen metsäautotieverkon rakentaminen tässä ajassa jota elämme, on herättänyt myös monet nykytaiteilijat keskustelemaan talouskäytön eduista ja haitoista.⁸⁴

Nykytaiteilijoista esimerkiksi Lauri Anttila on käsitellyt *Metsäpolkuja* näyttelyn ja siihen liittyvän julkaisun teemana pohdintoja metsän muutoksista nykyisen tehometsätalouden aikana. Taide-lehden artikkelissa *Hakatus metsän kuva* Markus Tuormaa kuvaa Anttilan taidetta tarkan havaitsemisen taiteeksi, jossa

Vaalenneet -sarjan kuvia voidaan pitää luonnontieteellisen tarkkoina dokumentteina avohakkuun jälkeen.⁸⁵

Antiikissa jo 500-luvulta lähtien oli paikoitellen tiedossa metsien hävittämisen huonot seuraukset. Silti ongelmat eivät silloinkaan johtaneet selvän ekologisen tietoisuuden syntyyn ja koskemattomien metsien hakkuut nähtiin ongelmattomina. Tosin rahatalouden mukanaan tuomana ongelmana rajattoman kasvun näkeminen arvona sinänsä, sekä rahan jättäminen mieltämättä enää ainoastaan välineenä todelliselle, kohtuulliselle ja ”rajalliselle” hyvinvoinnille, tiedostettiin Aristoteleen toimesta.⁸⁶ Eettisessä katsannossa rahan rajaton lisääminen pohjautuu kohtuuttomuuteen ja sille että ”loputtomille tarpeille haetaan loputtomia tyydytyksen välineitä”.⁸⁷ Halusin nostaa edellisen esille siksi että ajallisen perspektiivin tiedostaminen saattaa auttaa laajemman näkemyksen saavuttamiseen. Yksi teemaan sopiva kätketty polku saattaisi näin olla näkemys kohtuullisen kulutuksen ja elämän laadun tiestä. Se olisi vaihtoehtona länsimaiselle mallille loputtomiin kasvavasta taloudesta löytyen perussanomana myös kiinalaisesta ja intialaisesta perinteestä, jotka tosin ovat globalisaation myllyssä murtumassa.

Teos *Metsäpolku*

Tapa ajatella luontoa päämääränä eloon jääminen, jossa vahvempi voittaa, perustuu mielen ja sitä myötä totutun ajattelumallin toistamiseen. Tämän teoksen prosessin alussa luin Tere Vadénin kirjaa, *Karhun nimi*, jossa hän totesi että kysymykseen luonnon merkityksestä on jo vastattu ”itsestään selvällä”, ehdottomalla ja tieteen kannalta oikealla tavalla. Tämä kanta on hänen mukaansa kuitenkin satunnainen ja puolueellinen. Luontoa tulisi pyrkiä ajattelemaan muuten kuin luonnontieteen tai länsimaisen ajattelutavan keinoin. Primitiivisen harmonian ja tieteellisen eläimyyden ajattelun perustana on evoluutio, aineen muotojen monimutkaisuuteen tähtäävän muutoksen kautta toteutuva elämä ja sen kehittyminen eloonjäännin kamppailussa.⁸⁸

Polun raivaaminen sisälle metsään oli reaktio viereisen palstan metsänviljelysperiaatteelle. Siellä omistajan toimesta istutetut ja etuoikeutetut kuuset kiinnittivät huomioni ja haluni suosia lehtimetsää karsimalla kuuset omasta metsäksi kutsutusta risukosta. Havupuut muokkaavat elinympäristöä itselleen suotuisaksi. Silti puiden raivaaminen vesurilla ja sahalla tuntui väkivaltaiselta tunkeutumiselta, toisaalta työn edetessä aloin puolustautua sillä että ihminen on muokannut ympäristöään ja sen myötä evoluution kautta on toteutunut myös monimuotoisuuden kasvamista, esimerkiksi maanviljelyskulttuurin vaikutus lintupopulaatioiden vaihteluun.

Luonnonsuojelubiologian kannalta asiaa katsottaessa metsäluonnon biodiversiteettiä uhkaava tekijä on muun muassa metsien rakenteellisen monimuotoisuuden kaventuminen. Tämä johtuu osaltaan metsänhoidon toimenpiteistä jotka ovat suosineet samanikäisten ja yhdenpuulajin metsiköitä, sekä poistamalla lahoppuut ja ehkäisemällä niiden muodostumista. Se merkitsee elinympäristöjen vähenemistä, koska monien lajien elinympäristön muodostavat metsien sisäiset rakenteet, eli lahoppuusto, puuyksilöt tai pienet mikroelinympäristöt puiden rungoilla tai oksistoissa.⁸⁹ Omaa polkua raivatessani pyrin jättämään lahoppuita habitaatiksi kanssaeläjisteni eli muille eliölajeille. Polun päästä luonnon aukiolta löytyi myös ihmeellisen järeä lahoppu, joka oli kauniisti sammaloitunut vihreäksi. Kuinka tämä ”vahinko” oli tapahtunut, ettei kaikkea ollut korjattu ihmisen käytettäväksi, en voi tietää, mutta olin siinä hetkessä onnellinen epätäydellisyydestä ihmisen toiminnassa. Toisten metsäksi kutsuma, minun risukoksi nimeämäni paikka oli tasapäistetty arviolta kymmenisen vuotta sitten.

Tämä tasapäistäminen vaikuttaa metsän hierarkkisesti rakentuneeseen dynaamiseen ekosysteemiin ja vähentää myös aika- ja tilamittakaavaa. Koska metsät ovat luontaisesti rakenteeltaan heterogeenisiä ja puut ovat sen suurimpia ja vaikutusvaltaisimpia metsäekosysteemin toimintaan vaikuttavia tekijöitä, niin samanikäisyys ja samanlajisuus heikentävät rakenteellista monimuotoisuutta ja elinympäristöjä.⁹⁰ Talvella sen huomaa lumen alla

voipuneista ja äärimmilleen taipuneista puunrungoista kun luontainen kerroksellisuus puuttuu. Olin jo edellisenä talvena ottanut tavakseni pudottaa lunta taipuneiden puunrunkojen oksistoista hiihtoreittini varrella. Tämä siksi että halusin estää puiden katkeamista, koska koin ne kanssaeläjiksi ja arvokkaiksi eliölajeiksi.

Palatakseni ajatteluuni vaikuttaneisiin ja kokemuksellisesti melkein ainutlaatuisiin vanhan metsän aistimisen hetkiin kansallispuistoissa, tiedostin myös metsikössä työskentelemisen aikana ennallistamisen merkityksen. Ennallistamistekniikoita ovat mitääntekemättömyys, alkuperäisen luonnon toiminnan palauttaminen, osittain kunnostaminen tai kokonaan toiseksi muuttaminen.⁹¹ Läheisemmäksi ajattelussani nousi mitääntekemättömyys. Tosin koin surua tiedostaessani että henkilökohtaiset vaikuttamisen mahdollisuudet yleisemmin asuinsijaani ympäröiviin metsiin olivat olemattomat. Ne ovat paikallisten maanviljelijöiden ja jopa ammattimaisen metsänkasvattajan omistuksessa. Tämä mitääntekemättömyys oli tietysti ristiriidassa senhetkisen toimintani kanssa metsässä.

Seuraavana ote prosessipäiväkirjasta;

29.8.2011 Ajatuksissa yhteisö ja suhteeni siihen.

Muistutettava itselle omaa olemassaolon tapaa johon kuuluu vapaaehtoisessa niukkuudessa eläminen, kuluttamisen vastustaminen ja paikallisuus, eli mietin teosteni esittämisen tapaa omalle yhteisölleni.

21.8.2011 Ymmärsin että teoksen muodostuminen vaatii aikaa. Ne ottavat aikansa, jopa vaativat sitä. Metsässä työskennellessäni aika kulkee hitaammin, eri tahdissa, erilainen aikakäsitys vallitsevana. Mikä on ajan käsite, jumalan aika, viipale.. Ajantajun katoaminen tapahtui siis tänään jättäen jälkeensä hyvän väsymyksen ja iholle hyvän

pihkan tuoksun. Olin meditatiivisessa tietoisuuden tilassa toimien ja ajatellen toimintaani.

Elokuun ollessa lämmin fyysinen työskentelyni rajoittui muutaman tunnin jaksoihin kun karsin kaatamieni puunrunkojen oksat ja neulasen. Vesuri, puukko ja kirves työkaluinani kuorin osan rungoista saadakseni vaihtelua polkua rajaavien asetettujen ja rakennettujen elementtien värikykyyn. Vielä tässä vaiheessa ajattelin teosta katsojille koettavana paikkaveistoksena ja siksi fyysisen työn dokumentointi jäi vähäiseksi. Edelleen kehollisuuden tunnustaminen kokemuksessa jäi huomiotta, mutta tulee kuitenkin muistaa fyysisyyden yksityinen merkitys aikaisemmassa työskentelyssäni objektikeskeisiä teoksia rakentavana kuvanveistäjänä. Omaa läsnäoloani todistin valokuvaamalla polun rakentumista eri vaiheissa, eli jättämäni jälkeä. Toisaalta olin ehkä pääsemässä jo lähemmäksi ajattelua että kehollisuus on yhteyttä ympäröivään maailmaan. Rakensin polun pienelle, metsään ehkä luontaisesti muodostuneelle aukolle asti, jossa lepäsi tämä kauniisti sammaloitunut ja ainoa järeämpi lahopuu. Nimesin aukion temppeliksi ja suunnittelin pitkään sinne levähdyspaikkaa ihmiselle tarkoitetun istuimen muodossa, mutta lopulta sitä ympäröivät puut ja oma hetken viipyminen riittivät. Siitä seuraavassa prosessipäiväkirjan otteessa;

Myöhemmin

Temppeli pysyköön vapaana ihmisten luomista jumalien kuvista tai muista symboleista. Tuolia sinne ajattelin että voisi istua ja nauttia pysähtyen, levätä. Karhukellokin roikkumassa oksalla antaisi merkityksen, kun nyt olen lukenut Tere Vadenin Karhun nimeä ja tekisi mieli laittaa sinne temppeliin kyltti:” Muuttuuko tunteesi jos sanon sinulle että tuolla on karhu”?

Sillan rakentamisen ja kiipeilyn myötä teos täydellistyi ja yhtenä unettomana, ahdistuksen värittämänä yönä olin valmis vihdoinkin ymmärtämään teoksen ”murhan”, purkamaan objektikeskeisyyden. Teki mieleni poistaa silta ja estää rungoilla pääsy sekä istuttaa uusia taimia polulle.

Rakensin pellolta polulle johtavan sillan ja kaiteen aivan viimeiseksi. Ennen sitä olin kulkenut vaivalloisesti ison ojan ylittäen. Peltojemme ollessa tehokkaasti ojitetut edellisen omistajan toimesta, mietin kuinka se vaikuttaa muiden eliölajien liikkuvuuteen elinympäristössämme. Tehokas peltojen ojittaminen aiheuttaa fragmentoitumista ja hankaloittaa myös ihmisen vaeltamista ympäristössä. Sillan rakentaminen siis otti kantaa edellä mainittuun. Ojien poistaminen ennallistamistarkoituksessa olisi vahva kannanotto maaseutuyhteisön tapaan ”hoitaa” peltojaan. Peltojemme yhtyessä alaltaan laajemmin muiden omistajien viljelysalaan, niiden muuttaminen aiheuttaisi osaltaan muutoksia koko lannoitettuun ja torjunta-aineilla kyllästettyyn ”erämaahan”, eli muulta luonnolta valloitettuun vilja-aitaan.

Metsästä luokkatilaan

Teos muotoutui esitettäväksi sisätilaan näytöllä vaihtuvien valokuvien kautta. Olin kuvannut metsässä polkua jo useasti ja edelleenkin se oli takaisin palattavassa muodossa, eli sen kautta ei ollut pääsyä muualle. Polku johti metsään luonnollisesti muodostuneelle aukiolle jossa lepäsi kauniisti sammaloitunut lahopuu, pääosan esittäjänä tällä näyttämöllä. Valokuvien kautta pysäytetyn liikkeen pyrkiessä korostamaan hetken ja ajallisuuden jaksottuneisuuden kokemusta, jäi tulos kuitenkin mielestäni kaukaiseksi ja unenomaiseksi. Ehkä siksi esitysmuodossakin liitin kuviin tehokeinoksi vaikutelman vanhasta valokuvasta koska se tuntui toimivan esityksessä etäännyttäen sen alkuperäisestä toiminnan hetkestä.

Valokuvatessani ja kootessani kuvista sarjaa näytölle, tiedostin ajallisuuden ilmaisemisen ongelman, ristiriidan ilmetessä subjektin eletyn ajan ja esityksen välillä. Olisin voinut pohtia eri ajallisten tasojen toisiinsa kytkeytymistä välineen (valokuva) kautta tekijänä ja taiteilijana esiin tulemista. Näin myöhemmin selvitin itselleni että eletyn ajan esittäminen valokuvalla on kuitenkin mahdotonta, sillä samanaikaisesti kun valokuva pysäyttää ajan, olemisen täyteys katkeaa tai eristyy. Näin ajatellen valokuva ei voi imentää ajallisuutta itseään vaan sen sijaan ainoastaan ajan esityksen. Merleau-Pontyn mukaan aikatietoisuus ei koostu toisistaan irrallisten hetkien janasta, siksi aikaa toteutetaan, käsittämisen tai näkemisen sijaan.⁹²

Katsojat ilmeisesti antoivat teokselle merkityksen sitomalla sen paikkaan jossa tapahtuma oli toteutunut. Rakensin näytöltä esitettyjen kuvien yhteyteen installaation, vanha paripulpetti, sohva, kartat ja teksti, jotka sitoivat sen esitystilan historiaan toimien merkitsijöinä. Ajalliset tasot liikkuivat näin sadan vuoden takaisesta pulpetista, polun rakentamisen ja sitä edeltäneiden ajatuksieni (teksti) kautta aina näyttelyssä tapahtuneeseen katsojien kokemukseen ja yleisön joidenkin yksilöiden omakohtaisiin koulumuistoihin ja henkilöhistoriaan palaamiseen. Mielenkiintoista olisi ollut tallentaa kuulemani tarinat ja liittää ne osaksi teoksen dokumenttia, mutta en osannut ennakoida sitä, joten ehkä kehitän siitä projektin tulevaisuuteen.

Riihi

Kolmannen teoksen prosessi alkoi tonttimme rajalla sijaitsevan riihen kehikon huomaamisesta ja kiinnostuin siitä teoksen mahdollisena materiaalina. Suunnittelin sen siirtämistä lähemmäksi asuinrakennuksia koska halusin suojella sitä paikan historiaan kuuluvana lopulliselta katoamiselta. Huomioin ongelmallisuuden luonnonsuojelun ja rakennetun säilyttämisen välillä ajattelussani joka kuvastaa luonnon ja kulttuurin dualismia. Tosin luonnonsuojelussakin pyritään turvaamaan ihmisen aiheuttaman ympäristön muutoksen tuottaman monimuotoisuuden säilyminen esimerkiksi perinnemaiseman suojelussa, muun muassa lintulajien kirjoa ajatellen.

Kyseessä olevan riihen kehikon katoaminen lahoamalla olisi siis näkemykseni mukaista enemmän kuin se että keinotekoisesti pyrin jatkamaan sen elinkaarta siirtämällä sen turvallisempaan paikkaan. Miksi olin valmiimpi uudelleen rakentamaan ja ottamaan sen käyttöön kuin antamaan sen vaipua seuraavina vuosikymmeninä osaksi luonnon kiertokulkua lahotusprosessin avulla? Kysymys johdatti minut ajattelemaan riihen sisältyvän osaksi talon pihapiiriä. Kuitenkin riihen kehikko sijaitsi unohdettuna metsän puolella ja oli jo muodostunut osaksi luontoa. Riihi oli poistunut jo käytöstä eikä kuulunut enää pihapiiriin. Mietin, kuuluiko se yhä osaksi asumistamme tässä paikassa.

Heideggerin tekstin *Rakentaa asua ajatella* myötä tuli oman teokseni prosessiin mukaan asumisen tarkastelu ajattelussa. Hän esittää että vasta rakentamisen kautta saavutamme asumisen. Kaikki rakennelmat, kuten esimerkiksi sillat ja stadionit, eivät ole asumuksia mutta ne ovat osa asumista. Asumisemme ulottuu rakennelmiin niiden palvellessa ihmisen asumista. Itse rakentaminen on jo asumista sen sijaan että se olisi vain päämäärä tai keino päästä asumiseen. Heidegger kuljettaa asumisen olemuksen ajattelua eteenpäin kielen avulla, kohti sen merkityksiä esimerkiksi suojaamisena eli varjelemisena ennalta. Asumiseen perustuu koko ihmisenä oleminen.⁹³ Ihmisen ja maailman, ihmisen ja tilan välinen suhde rakentuu asumisessa ja asuminen on ihmiselle annettu

erityinen, rakentamisen taitoa ja ajattelun kykyä vaativa mahdollisuus.⁹⁴

Käsitykseni mukaan rakensin siis ajattelussani suhdetta tilaan johon halusin tässä elämäni vaiheessa jäädä ja jossa halusin olla osa luontoa.

Ihmisenä olemisen ymmärtämiseen, olemiseen osana ympäröivää maailmaa, johdatti myös Heideggerin tekstissä ilmaisema neliyhteys. Alkuperäisen ykseyden tekevät maa, taivas, jumalaiset ja kuolevaiset kuulumalla yhteen, joista jonkun osatekijän erillisenä mainitessamme, kuitenkin myös ajattelemme kolmea muuta, vaikkemme mieti niiden olevan yhtä. Neliyhteydessä maa hedelmällisenä ja levittäytyneenä kantajana sekä taivas esimerkiksi auringon kiertoratana ja vuodenaikojen vaihteluna, liittyvät ajattelussa jumalaisiin eli jumaluuteen vihjaaviin lähettiläisiin, ja kuolevaisiin eli ihmisiin.⁹⁵ Asuminen merkitsee pysyttäytymistä tässä neliyhteydessä ja jättäytymistä olioiden ja olevien piiriin.⁹⁶ Olio viivyttää tätä neliyhteyttä ja olioiminen on maailman lähentämistä. Sen ilmenemisen ymmärtäminen vaatii kuolevaiselta valppautta eli astumista takaisin muistelevaan ajatteluun, pois selittävästä ajattelusta. Kaikki esineet joita muistelemme, eivät välttämättä ole olioita sillä oliot ovat vaatimattomia ja lukumäärältään vähäisiä. Oliot ilmestyvät hetkellisesti omalla tavallaan olioiden.⁹⁷ Tämä ajattelu neliyhteydessä avasi tietoisuuteeni mahdollisuuden toteuttaa tässä teoksen prosessissa myös vaeltamisen kautta yhteyttä maahan, laajentaa ympäristöäni, mutta lähelle tietenkin.

Teos Resurssit

Prosessi alkoi siis kiinnostuksestani vanhaan riiden kehikkoon joka sijaitsee läheisellä metsähoitopalstalla. Tutkiessani kehikkoa löysin harmaantuneiden, harvennettujen ja kuivaneiden oksien kasautumat, jotka olivat syntyneet metsänhoidollisten toimenpiteiden tuottamina. Siihen aikaan suunnittelin vielä kehikon siirtämistä viereiselle pellolle ja uudelleen rakentamista suojelutarkoituksessa suunnitellen jo perustuksiin vaadittavia paalutuksia. Mielessä kävi myös kehikon uudelleen käyttö veistoksen materiaalina. Näin uudelleen luotuun tilaan olisin voinut tehdä pellavakuidusta veistoksen, tai

kehollisen jäljen. Hyvin pian kuitenkin sopeuduin ajatukseen että teoksen tapahtuma tai koko prosessi voisi jäädä avoimeksi, ratkaisemattomaksi, ja toteutua vain suunnitelmien ja luonnoksien tasolla käsitteellisesti. Tähän sopeutumaan minua motivoi opinnäytetyöni taiteellisen osuuden ohjaajan sanat ja oma ymmärrykseni siitä että kehikon ”pelastaminen” olisi merkinnyt vain kulttuurin säilyttämisen halua ja sen hirsillä jo asuvat sammaleet ja muut eliölajit olisivat joutuneet väistymään tieltäni.

Riihtä tutkiessani ja kuvatessani näköpiiriin ilmestyneet harmaantuneiden oksien kasat siis alkoivat kiehtoa minua ja aloin kerätä yksittäisiä oksia päivittäin kävelylenkkien tuomisina kotiin. Itse asiassa näiden kävelysten tarkoituksiksi alkoi muuttua juuri kauniin ja harmaantuneen oksan löytyminen, ja loppuvaiheessa kannoin niitä sylikaupalla mukani. Riiden halusin jättää ”mitään tekemättömyyden” tilaan ja sillä tavoin osaksi prosessiani. Olin löytänyt harmaantuneet oksat ollessani riiden luona ja alkanut keräämään niitä yhä laajenevilta retkiltäni, joten päivänä kun meloin saareen oli ajatuksissani löytää oksamateriaalia myös sieltä. Sen sijaan tuotinkin teokseen materiaalia kuvaamalla kokemustani valokuvien ja videon. Näin kuvaan aikaa prosessipäiväkirjassani;

Aikaisemmin.

Olen kantanut metsästä päivittäisillä kävelylenkeilläni harmaantuneita oksia, joskus yhden ja joskus kaksi ja lopulta sylikaupalla. Olen valinnut jokaisen henkilökohtaisen mieltymykseni mukaan antaen sille arvoa sen kauneuden tai laho-asteen merkityksen suhteen. Yhä uudelleen olen palannut metsätien varrella, hieman siitä sivussa olevan oksarykelmän luo. Sen muodon kiehtovuus palasi näkyväksi tämän teoksen osaan sisätilaan nousevien oksien kautta. Yhdistän teoksen kulkemiseen ja olen prosessoinut sitä myös kanoottirekillä kuvaten ja aistien.

Olin päässyt vaeltamiseen ja alkanut hyväksyä teoksen hajoamisista tilallisesti ja ajallisesti tapahtumien kautta useampiin osiin. Sen tuntuessa hyvältä ja oikealta päästin irti kontrollinhalusta teoksen suhteen ja aloin luottaa sen muotoutuvan hajoamisestaan huolimatta. Hyväksyin myös tallennusvälineeni kameran teknisen rajallisuuden videon kuvaamisen osalta ja kartta välineenä nousi esiin. Kyseisenä päivänä jolloin tallensin videomateriaalille kanoottiretken saareen, olin myös suunnitellut reitin kartalla. Kuitenkin rantautumispaikan valitsin sen soveltuvuuden mukaan ja tietämättä että muut olivat myös samaista niemenkärkeä käyttäneet. Tapahtumat saareen meloessa ja siellä kokemuksellisesti olivat intensiivisiä ja pystyin käyttämään kameraa vain välineenä. Välineenä siten, että en ajatellut kuvaavani, vaan kuten sivellintä tai kirvestä, käytin myös kameraa silmän ja käden saumattomana jatkeena. Kuvasin videolle kootessani haukea takaisin kalaksi löytämistäni hauen luista. Koin tämän tarkoittavan sitä että merkitsin ensin omaa olemistani paikkaan edeltäneiden kävijöiden eli kalamiesten jättämän materiaalin kautta. Video löytyy DVD:ltä tämän kirjallisen osuuden lopusta. Tunnelma oli melkein arkaainen kohdatessani hauen pääkalloja ripustettuna rannalla sijaitsevaan kitukasvuiseen puuhun. Yksityiskohtiin keskittymistä, eli muidenkin eliölajien kuten vesikirppujen ja lokiin tanssiin, auttoi paikkaan saapumisen tapa eli hitaasti meloen järven pinnan läheisyydessä. Unohdin itseni tekijänä ja sulauduin ympäröivään saaren todellisuuteen kokien kaiken muun olevan kaukana, siis poissa kokemuksestani.

Riihestä ”Resurssiksi” oppilaiden eteiseen

Teoksen muotoutuminen esitystilaan alkoi tilan tyhjentämisellä asumiskäytöstä ja alustan rakentamisesta levyistä ja niiden maalaamisesta oksista muodostuvalle konstruktiolle. Ennen oksien asettelemista muokkasin niitä pituudeltaan sopivammaksi ja tavoittelin rakennelmaan myös liikettä oksien suuntaamisella. Otin huomioon oksien koon, taipumissuunnan ja värityksen, niiden rakentuessa esikuvaansa suurpiirteisesti jäljitellen karsittujen, maahan

jätettyjen kaadetun kuusen oksiston rakentaman muodon mukaisesti ja ehkä hieman kanoottiakin muistuttavaksi. Rakennelma yhdistettynä karttaan, tekstiin ja videomateriaaliin, oli irrallisin koulun merkityksestä paikkana ja koin että teoksen kouluun yhdistäväksi tekijäksi muodostuin minä itse kokemukset esiintuovana taiteilijana. Seuraavassa ote prosessipäiväkirjasta teoksen rakentumisen loppupuolelta:

7.9.2011 Ei tarvitse yrittää keksiä mitään muuta. Puu yksin ja sen harmaus ja muodot riittävät, materiaali itsessään. Tuntuu että haluaisin mennä lepäämään teoksen sisään makaamaan sen päälle. Kokea vielä olevani osa sitä, rakentamaani jälkeä, fyysisesti.

Teos oli hajaantunein, mutta samalla useassa merkitsijässä oli nyt mukana fyysisen toiminnan huomioiminen. Esimerkiksi oksien asettamista sisätilaan, kuvasin eniten itse prosessin aikana, enkä sen jälkeen. Kehollisuus näyttäytyi vain yhtenä osana tapahtumaa jättäytyen samanarvoiseksi materiaalien ja ajatuspolkujen kanssa. Kanoottiretken kuvamateriaalikin oli keskittynyt "alkuperäiseen"/tila-ajalliseen tapahtumaan intensiivisesti. Materiaalin paikallisuus ja päivittäiset kävelymatkat paikkaan sidottuina loivat riittäviä merkityksiä katsojillekin.

Aseteltujen oksien muodostaman rakennelman kuva "galleriatilan" seinällä, kommentoi samanaikaisesti nähtävän rakennelman ja sen kuvan suhdetta pyrkimyksenä rakennelman paikallaolon vahvistaminen. Halusin ensin purkaa oksista rakentamani jäljen säilyttäen näin sen kokemuksellisesti itselläni ja ehkä rajaten vain lattiaan maalaamalla sen sijaintipaikan, jolloin kuva olisi esittänyt teoksen ensimmäisen ilmentymän sisätilaan. Näyttelyä rakentamassa olleet avustajat kuitenkin ajattelivat katsojan kokemuksen teoksesta olevan rikkaampi, jäljen eli asetelluiden oksien jäädessä tilaan materiaalisuutta korostamaan. Koin tämän teoksen olevan pääosassa näyttelyn prosesseista ja

sitä kohti edelliset kaksi teosta olivat minua vieneet rakentuessaan samanaikaisesti.

Yhteenveto

Paikallisuus toteutui hyvin teosten paikkojen, materiaalien ja katsojienkin osalta näyttelyssä. Katsojia näyttelyssä kävi yli kolmekymmentä viikonlopun aikana, mikä oli mielestäni paljon ottaen huomioon syrjäisen sijainnin ja kylämme koon. Kutsut olin lähettänyt pääosin vain paikallisille ihmisille ja julisteita olin kiinnittänyt vain lähiympäristöön. Julisteidenkin perusteella tuli ihmisiä paikalle. Kaukaisimmat katsojat tulivat Jyväskylästä ja Tampereelta. Ammatillinen kirjo oli laaja kulttuuriväestä maanviljelijöihin. Osalla katsojista oli oma historiallinen menneisyytensä näyttelytilan kanssa kouluaikojensa kautta, mikä rikastutti omaa kokemustani suuresti. Luokkatilat aiheuttivat reaktioita aina kyyneleistä haikeisiin muisteluihin saakka. Huomioin että nämä kouluuikaan liittyvät muistot olivat usein luonteeltaan negatiivisia, kuten nurkkaan joutumiset ja ikkunarudun rikkoutumiset. Sain kuulla koulun historiasta tarinoita ja nähdä ikämiehien muuttuvan pikkupojiksi jälleen ja kuinka he muistivat paikan jossa istuivat.

Teoksien vastaanotossa huokui hyväntahtoista uteliaisuutta ja joidenkin kohdalla hämmästyksiä. Itselleni tuli yllätyksenä erään katsojan kokemus yksittäisen teoksen julistavuudesta. Teokseen liittyvässä tekstissä oli kuitenkin käytetty vain luonnontieteellisiä tosiasioita. Tulisiko asioita kaunistella jotta ne eivät järkyttäisi? Toisaalta eräs toinen katsoja koki tekstin myönteisenä todeten että hänen metsästää löytyy kuvaamani monimuotoisuutta. En antanut teoksieni kautta valmiita ajatusmalleja tai ratkaisuja käsittelemiini metsänhoidollisiin ongelmallisiin kysymyksiin. Olisin voinut avata ajatteluni teoksien yhteydessä enemmän tuomalla teksteihin henkilökohtaisuutta tai pieniä kokemuksen hetkiä mukaan ja se ehkä olisi parantanut näyttelyn vastaanottoa.

Minun ja avustajan oli kuitenkin helppo kertoa katsojille teoksista karttojen avulla, eli paikka sekä myös tekijän fyysinen teko ja materiaalin lähellä oleva alkuperä antoivat oikeutuksen teoksen toteutumiselle. Kartta merkitsi teoksissa toimintoja kokoavaa elementtiä. Karttojen kautta olen aikaisemminkin muodostanut suhdetta ympäröivään maantieteelliseen sijaintiin tai toteutumassa olevien matkojen varrella oleviin paikkoihin. Kartat myös kertovat historiallisista muutoksista ja toimivat portteina menneisiin, yhteiskuntaa muokanneisiin kansallisiin ja kansainvälisiin ihmisten toimesta toteutettuihin rajauksiin. Nämä rajaukset määrittelevät laajemmin jopa kansalaisuutemme ja suppeammin kuulumisemme esimerkiksi murrealueeseen. Tosin Kolhon Kankaanpäänkylän historiassa löytyy muitakin siirtolaisia kuin tässä hetkessä osaksi todellisuutta tullut pieni perheemme. Karjalaisevakkojen uudelleen asuttamisen myötä Kolhon alueelle saapui huomattava määrä maanviljelijöitä uusiksi asukkaiksi, koska Kolhossa oli maata.⁹⁸ Tämän myötä kylässämme ei ole havaittavissa muukalaisvastaisuutta ja yhteisöön on periytynyt avoin ja puhelias luonteenlaatu.

Teoksien esittämisen tilan, eli entisen koulurakennuksen vetovoimaa käytin hyväksi ja kuuntelin entisten oppilaiden tarinoita kouluajoilta, eli paikan merkityksellisyys katsojan historian kautta tuli näin otettua huomioon. Vaikkakin prosessini oli täysin subjektikeskeinen, vien tarinan tässä vaiheessa alussa mainitsemaani ja prosessin aikana ajatteluuni vaikuttaneeseen yhteisöllisyyteen. Yhteisöllisyyden kokemus voisi ilmetä yksilön yhdenmukaisen kollektiivin jäseneksi tasapäistämisen sijaan vastavuoroisuutena jossa jaetussa kokemuksessa ollaan osa yhteisöä.⁹⁹ Olen huomannut että täällä suositaan yhteisön jäsenten monimuotoisuutta eikä koeta sitä uhaksi.

Teoksen vastaanotto tapahtui katsojan kokemuksessa, jota en ollut osannut huomioida ehkä tarpeeksi. *Kätettyjä polkuja* – näyttelyssä tekijänä halusin toteuttaa luonnonmateriaaleista asetellut prosessin tuotokset, eli jäljen, osaksi luontoa ja osallistumaan sen kiertokulkuun, osaksi ajassa ja tilassa esiintyvää vaihteluna *Kuja* ja *Metsäpolku* teoksien kohdalla. Näistä viimeksi mainittu oli

itse asiassa ainoa jonka eräs katsoja halusi kokea fyysisesti kävelemällä sen läpi ja nimeten sen luontopoluksi.

Taiteilijana sain prosessista voimaa ja kokemusta siitä kuinka toteuttaa omaa elämänfilosofiaani jossa arkiympäristö nousee merkitykselliseksi. Koko prosessissa mielenkiintoista oli sen ajallinen hitaus ja pitkäkestoisuus, joka ei suinkaan tullut luonnollisesti vaan erinäisten turhautumien kautta pysähtyneisyyteen ja edelleen jatkuen myönteisten oivallusten hetkiin joita koin lukemani kirjallisuuden parissa. Pitkäkestoisuus lisäsi fragmentoitumista mutta kootessani dokumentteja teoksista esimerkiksi Kuja teoksen kohdalla eräänlaisen täydellistymisen kokemuksen koin varhaisena aamuna kuvaamani hämähäkkien seittien loisteen uudelleen nähdessäni, kuvin esitettynä.

Lähdeluettelo

Aartolahti Toive, Haapanen Antti, Huttunen Pentti, Häyrinen Urpo, Lingren Leif, Linkola Martti, Ormio Hannu, Ruuhijärvi Rauno, Salminen Pekka, Viramo Juha (1985), *Suomen kansallispuistot*, toim. Arno Rautavaara, Suomen Luonnonsuojelun Tuki Oy, Helsinki.

Casey, Edward S. (2009), *Getting Back into Place*, 2nd edition, Indiana University Press, Bloomington, U.S.A.

Grande, John K. (2004), *Art Nature Dialogues. Interviews with environmental artists*, State University of New York Press, Albany, U.S.A.

Halikonlahti Green Art: <http://www.halikonlahti.net>, 9.1.2012

Hanski, Ilkka, et al: (1998), *Ekologia*, WSOY, Porvoo.

Heidegger, Martin (2009), *Esitelmää ja kirjoituksia osa II*, suomentaneet Vesa Jaaksi, Reijo Kupiainen, Miika Luoto ja Tere Vadén, Eurooppalaisen filosofian seura ry, Tampere.

Heidegger, Martin (2002), *Silleen jättäminen*, suomentanut Reijo Kupiainen, Eurooppalaisen filosofian seura ry, Tampere.

Johansson, Hanna (2004), *Maataidetta jäljittämässä. Luonnon ja läsnäolon kirjoitusta suomalaisessa nykytaiteessa 1970 - 1995*, Like, Helsinki.

Johansson Hanna (1999), *"Metsän ja kielen välissä. Fragmentteja suomalaisesta ympäristötaiteesta ja metsän merkityksistä"* – Katoava taide, Valtion taidemuseon museojulkaisu, Ateneum, Helsinki.

Klemola Timo (2004), *Taidon filosofia – Filosofin taito*, Tampere University Press, Tampere.

Kovalainen, Ritva & Seppo, Sanni, http://www.puidenkansa.net/METSANHOIDOLLISIA_TOIMENPITEITA/METSANHOIDOLLISIA_TOIMENPITEITA.html, 11.1.2011.

Kupiainen, Reijo (1991), *Silleen jättäminen ja zen*, Filosofisia tutkimuksia Tampereen yliopistosta Vol. XIX, Tampereen yliopiston jäljennepalvelu, Tampere

Linkola, Pentti (2004), *Voisiko elämä voittaa*, Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki.

Luonnonperintösäätiö, <http://luonnonperintosaatio.fi/saatio>, 8.2.2012.

Miettinen, Timo, Pulkkinen, Simo & Taipale, Joonas (2010), *Fenomenologian ydinkysymyksiä*, Gaudeamus Helsinki University Press, Helsinki.

Mustekala.info, <http://www.mustekala.info/node/2062>, 12.1.2012

Mönkönen, Mikko (2004) *Metsän kätköissä: Suomen metsäluonnon monimuotoisuus*, Edita, Helsinki.

Primack, Richard B. (2002) *Essentials of conservation biology*/ 3rd ed., Sinauer Associates, Inc. Publishers, Sunderland, Massachusetts U.S.A.

Roine, Anna-Stiina (1998), *Kolhon kylän tarina*, M-Print Oy, Mänttä.

Roine, Anna-Stiina (2000), *Kolhon kylä –muutosten aikaa*, Vammalan kirjapaino Oy,

Salminen, Antti & Sjöberg, Sami (2010), "Johdannoksi ei-mihinkään", *niin & näin – filosofinen aikakauslehti* nro 67 4/2010, (31 – 33).

Sepänmaa, Yrjö (2003), "Metsän kauneus", *Metsään mieleni*, Maahenki Oy. Helsinki.

Tuormaa, Markus (2011), "Hakatun metsän kuva", - *Taide-lehti* 2/2011, (9).

Unkuri, Juhana (2011), "Metsästä on moneksi", - *Taide-lehti* 3/2011, (27 – 29).

Vadén, Tere (2006), *Karhun nimi – kuusi luentoa luonnosta*, Eurooppalaisen filosofian seura ry, Tampere.

Valtion Taidemuseon kokoelmat, <http://kokoelmat.fng.fi/wandora/?lang=fi&action=gen&si=Haarla%2C+Teuri&page=2#listmod>, käyty 9.1.2012.

Vilka, Leena, www.leenavilka.fi, käyty 12.1.2012

Väyrynen, Kari (2006), *Ympäristöfilosofian historia. Maaäitimyytistä Marxiin*, Eurooppalaisen filosofian seura ry, Tampere.

Ympäristötaiteen Säätiö, <http://www.yts.fi/yts/ymparistotaide2.html>, käyty 9.1.2012.

Kuvalähteet

KUVA 1 s. 13 Ana Mendieta, *Imagen de Yagul, from the series Silueta Works in Mexico 1973-1977*, 1973; photograph; chromogenic print, 20 in. x 13 3/8 in. (50.8 cm x 33.97 cm); Collection SFMOMA, Purchase through a gift of Nancy and Steven Oliver; © Estate of Ana Mendieta Collection, Courtesy Galerie Lelong, New York, <http://www.sfmoma.org/explore/collection/artwork>

KUVA 2 s. 20 "Stream Path" Gilles Bruni ja Marc Barbarit, South Carolina Botanical Garden, http://thejonahcenter.org/images/art_stream_www.jpg

VIITTEET

Maataide

- 1 Johansson 2004, 14.
- 2 Ibid., 14 – 15.
- 3 Ibid., 14 – 15.
- 4 Ibid., 20.
- 5 Ibid., 20.
- 6 Ibid., 29.
- 7 Ibid., 31.
- 8 Ympäristötaiteen Säätiö: <http://www.yts.fi/yts/ymparistotaide2.html>
- 9 Johansson 2004, 42.
- 10 Ibid., 45.
- 11 Ibid., 45 – 46.
- 12 Ibid., 47.
- 13 Ibid., 47.
- 14 Ibid., 46.
- 15 Ibid., 49.
- 16 Johansson 1999, 75.
- 17 Ibid., 75.
- 18 Johansson 2004, 49.
- 19 Ibid., 49.
- 20 Ibid., 18 – 19.
- 21 Ibid., 123.
- 22 Ibid. 129.
- 23 Ibid., 130 - 131.
- 24 Ibid., 134.

Maataide Suomessa

- 25 Ibid., 73 – 75.
- 26 Ibid., 75 – 79.
- 27 Ibid., 80.
- 28 Ibid., 83 – 84.
- 29 Ibid., 91.
- 30 Johansson 2004, 115.
- 31 Ibid., 105.
- 32 Valtion taidemuseon kokoelmat: <http://kokoelmat.fng.fi/wandora/w?lang=fi&action=gen&si=Haarla%2C+Teuri&page=2#listmod>.

Tekijänä maataiteen kentällä

- 33 Johansson 2004, 49.
- 34 Ibid., 121.
- 35 Johansson 2004, 32.
- 36 Halikonlahti Green Art: <http://www.halikonlahti.net>
- 37 Grande 2004, 25 – 32.
- 38 Mönkönen 2004, 20.

Luonnon ajatteleva resurssina

- 39 Heidegger 2002, 7.
- 40 Ibid., 16 – 17.
- 41 Ibid., 21.
- 42 Miettinen, Pulkkinen & Taipale 2010, 9-10.
- 43 Heidegger 2009, 47.
- 44 Kovalainen & Seppo: http://www.puidenkansa.net/METSANHOIDOLLISIA_TOIMENPITEITA/METSANHOIDOLLISIA_TOIMENPITEITA.html
- 45 Grande 2004, XX.
- 46 Väyrynen 2006., 79.
- 47 Ibid., 187.
- 48 Linkola 2004, 50.
- 49 Ibid., 131 – 132.
- 50 Vilka: <http://www.leenavilka.fi>
- 51 Väyrynen 2006., 63.
- 52 Ibid., 65 – 66.
- 53 Ibid., 80.
- 54 Väyrynen 2006, 47.
- 55 Johansson 2004, 140 – 141.
- 56 Ibid., 143.
- 57 mustekala.info: <http://www.mustekala.info/node/2062>

Tyhjyys ja paikattomuus

- 58 Casey 2009, 4.
- 59 Miettinen, Pulkkinen & Taipale 2010, 10.
- 60 Ibid., 11.
- 61 Ibid., 10.
- 62 Casey 2009, 5.
- 63 Pulkkinen 2010, 28-29.
- 64 Ibid., 32.
- 65 Johansson 2004, 224.
- 66 Ibid., 276 – 277.
- 67 Ibid., 225.
- 68 Salminen & Sjöberg, 31.
- 69 Kupiainen 1991, 101.
- 70 Klemola 2004, 35 – 36.

Näyttely

- 71 Roine 1998, 231.

Pelto

- 72 Hanski 1998, 331.
- 73 Ibid., 335.
- 74 Linkola 2004, 41.
- 75 Primack. 2002, 473.
- 76 Luonnonperintösäätiö: <http://luonnonperintosaatio.fi/saatio>

Kuja

- 77 Primac 2002, 276.
- 78 Heidegger 2002, 8.
- 79 Grande 2004, 53.

Pellolta luokkatilaan

- 80 Johansson 2004, 32.
- 81 Ibid., 41.

Metsä

- 82 Heidegger, 2002, 7.
- 83 Sepänmaa, 2003, 15.
- 84 Unkuri 2011, 27 – 29.
- 85 Tuormaa 2011, 9.
- 86 Väyrynen 2006, 121 – 122.
- 87 Ibid., 122.

Metsäpolku

- 88 Vadén 2006, 16 – 17.
- 89 Mönkönen 2004, 40.
- 90 ibid 51.
- 91 Primack 2002, 529.

Metsästä luokkatilaan

- 92 Johansson 2004, 213 - 215.

Riihi

- 93 Heidegger 2009, 23 – 27.
- 94 Johansson 1999, 74.
- 95 Heidegger 2009, 27 – 28.
- 96 Johansson 1999, 74.
- 97 Heidegger 2009, 65 – 66.

Yhteenveto

- 98 Roine 2000, 8.
- 99 Miettinen 2010, 157.

Prosessipäiväkirja

- 100 Vadén 2006, 16 – 17.

Prosessipäiväkirja liite:

Teos; pellon ”Kuja”

Aikaisemmin keväällä. Istutetut koivut ”puupeltoina”, vanhan metsän kaipuu.

16.7.2011 Työskentely alkoi niittämällä heinää ja tämänkin näyttämön valloittamaan pyrkiviä jättiputkia viikatteen sivalluksella kasvun päättämiseksi, tai tässä vaiheessa kesää jo vain leviämisen estämiseksi. Ihmiset jotka luottavat kasvintuhoaineiden voimaan antavat tämän vieraslajin kukoistaa luottaen siihen että niitä pystyy hallitsemaan aina vain ja yhä uudestaan myrkyttämällä ja tuhoamalla samalla muitakin hyödyllisiä eliölajeja, toiminnan ollessa surullisen lyhytnäköistä.

Tavoittelen jo hiljaista tietoa puunrunгон taipumissuunnan tiedostamisesta tyvää kirveellä teroittaessani. Kuinka nuoret koivut ovatkaan niin taipuisia ja herkkiä kuin nuoret neidot. Väkivaltaisen tunkeutumisen sisälle maahan työntäessäni runkoa saviseen peltoon tekemääni reikään ja yrittäessäni välttää suorja rivejä, koska koen epämiellyttäväksi ja yhdistän suorat rivit istutettuihin ja hoidettuihin taimikoihin. Nautinto jonka koen ajatellessani muotoa, häiriintyy ajatellessani mahdollista teoksen nimeä. Alan kokea viehtymystä laskea runkoja ja mitata niiden välejä ollen luottamatta kokemukselliseen aistimiseen tehdessäni. Työnnän teknologian kielellä ajattelemista kauemmaksi vaikka ajatuksien kieltäminenkin on väkivaltaisen teko.

Riihikuvat klo. n. 19.20 (auringosta päätellen) lämpötila + 24 kysymällä

18.7.2011 Jo tehdessäni ensimmäiset puoli metriä molempia seinämiä, tunsin rungoista lähtevien oksien kosketuksen kulkiessani läpi. Jälleen palasin tuohon kysymykseen kuinka paljon tulee hallita/karsia valtoimenaan harhailevia oksia, että siinä toteutuisi minun jälkeni. Ymmärsin myös että ahdas tila saattaisi tuottaa epämiellyttävän kokemuksen kulkijalle. Teroitin puun runkojen päät pienellä kirveelläni halkomispölkyn päällä ja rautakangella iskin reiät pehmeään peltoon runkoja varten. Tarkastin jokaisen rungon kohdalla sen potentiaalisen taipumissuunnan ennen paikalleen asettamista. Fyysinen työ hellerajalla tuotti tyydytystä. Voimieni uupuesssa, kääntäessäni selkäni pellolle, mietin riittääkö teos itsellään. Tässä vaiheessa tulisi vain luottaa sen fyysiseen voimaan ja tapaan olla olemassa.

torstai 22.7.2011 Lamaannus, väsymys ja epätoivo. Jo muutaman tunnin työskentelyn jälkeen ruumis vaatii lepoa helteestä johtuen. Kävin Gösta-museossa *Metsä* – näyttelyssä päivällä hakemassa innoitusta Jussi Kiven valokuvista. Autossa paluumatkalla tajusin pellolle tulevan teoksen olevan eräänlainen koivukujakin, jolla ehkä haluan kommentoida vanhojen puiden puutetta. Teoksen työstämiseen voi nyt alkaa käyttää voimaa, omaa kädenjälkeä.

perjantai 23.7. Heti aamusta oli into päällä päästä työskentelemään pellolle. Tajusin että tässä teoksessa väri tärkeää ja oksiston massa, tällä hetkellä ei niinkään rakenne. Tärkeää myös kokemuksellisuus ja katsoa laajemmin, ei yksityiskohtia. Silti tekisi mieli joitain kohtia ”kiillottaa”.

maanantai 26.7 Vihdoin alan ymmärtää materiaalin kieltä suhteessa esteettiseen kokemukseen. Runkojen riisuminen paljaaksi oksista tuo niihin runollisuutta ja peilautuu korkeampiin ajatuksiin/olemiseen hengessä. Ennen sen tajuamista tuli turhautuminen, muutenkin tällä hetkellä taistelen kärsimättömyyttä vastaan että teoksen tämä ”jäännös” valmistuisi. Aikatauluttaminen ahdistaa vaikka teenkin sen.

Kaksi sisiliskoa valtasi toisen työskentely pölkyistä päivän paistattelu paikakseen. Eivät pelänneet minua ja kun hain kameran olivat häipyneet.

Tänään pyöri taas mielessä halu mitata, laskea ja järjestää että olisi helpompi tulkita, lukea, toimia rakennetussa teoksessa. Laskeminen ja tulosten kertominen antaisi helposti hyväksyttävän merkityksen.

Myöhemmin

Elin kuukauden päivät hermostuneissa tunnelmissa teoksen tai siis jäännöksen suhteen, kunnes se irrottautui lopullisesti ja alkoi elää osana ympäristöään riippumatta minusta. En edes kokenut että olisin sen itse tehnyt. Yhtenä myöhäiskesäisenä unettomana aamuna kuljin pyjama päällä kamera kaulallani siniset kumisaappaat vilkkuen tämän kujan luo kuvaamaan ja ilokseni huomasin hämähäkkien kutoneen verkkoja aamuaurinkoon välkkymään. Olen kuvannut enemmän kuin kirjoittanut tämän teoksen muotoutumisen aikana. Ehkä kuvat kätkevät ajatukseni ja

sanani täydellistämään teoksen löytyvät niihin kuviin
palatessani.

Teos "Metsäpolku"

Aikaisemmin

Tapa ajatella luontoa päämääränä eloon jääminen perustuu mielen ja sitä myötä totutun ajattelumallin toistamiseen. Tere Vadén toteaa teoksessaan *Karhun nimi* että kysymykseen luonnon merkityksestä on jo vastattu "itsestään selvällä", ehdottomalla ja tieteen kannalta oikealla tavalla. Tämä kanta on hänen mukaansa kuitenkin satunnainen ja puolueellinen. Luontoa tulisi pyrkiä ajattelemaan muuten kuin luonnontieteen tai länsimaisen ajattelutavan keinoin. Primitiivisen harmonian ja tieteellisen eläimyksen ajattelun perustana on evoluutio, aineen muotojen monimutkaisuuteen tähtäävän muutoksen kautta toteutuva elämä ja sen kehittyminen eloonjäännin kamppailussa. Vadén esittää edelleen että eloonjäännin käsite estää luonnon ajattelemisen, toimiessaan valmiiksi annettuna vastauksena ja kieltäessään oikeiden kysymysten esittämisen.¹⁰⁰ (vetäytyminen, tuleminen?)

Polun raivaaminen sisälle metsään oli reaktio viereisen palstan metsänviljelys periaatteelle. Siellä omistajan toimesta istutetut etuoikeutetut kuuset kiinnittivät huomioni ja haluni suosia lehtimetsää karsimalla kuuset omasta metsäksi kutsutusta risukosta. Havupuut muokkaavat habitaattia itselleen suotuisaksi. Silti puiden raivaaminen vesurilla ja sahalla tuntui väkivaltaiselta tunkeutumiselta, toisaalta työn edetessä aloin puolustautua sillä että ihminen

on muokannut ympäristöään ja sen myötä evoluution kautta on myös toteutunut monimuotoisuuden kasvamista.

17.8.2011 Olen nauttinut puun tuoksusta kuoriessani niitä. Työn fyysisyys käymässä ylivoimaiseksi. Mietin tänään mitä polun ”temppeli” kohdalle teen ja onko polku läpimentävä vai takaisin palattava.

24.8.2011 Teoksen esittämistapa mietitytti ja katsojan vieminen kohteeseen tuntuu väkivaltaiselta joten nettisivutkin voisivat olla parempi tapa esittää. Onko tämä subjektiivinen tutkimus tavasta ajatella luontoa?

29.8.2011 Ajatuksissa yhteisö ja suhteeni siihen. Muistutettava itselle omaa olemassa olon tapaa, johon kuuluu vapaaehtoisessa niukkuudessa eläminen, kuluttamisen vastustaminen ja paikallisuus eli mietin teosteni esittämisen tapaa omalle yhteisölleni.

21.8.2011 Ymmärsin että teoksien muodostuminen vaatii aikaa. Ne ottavat aikansa, jopa vaativat sitä. Metsässä työskennellessäni aika kulkee hitaammin, eri tahdissa, erilainen aikakäsitys vallitsevana. Mikä on ajan käsite, jumalan aika, viipale.. Ajantajun katoaminen tapahtui siis tänään jättäen jälkeensä hyvän väsymyksen ja iholle hyvän pihkan tuoksun. Olin meditatiivisessa tietoisuuden tilassa toimien ja ajatellen toimintaani.

Myöhemmin

Temppeli pysyköön vapaana ihmisten luomista jumalien kuvista tai muista symboleista. Tuolia sinne ajattelin että

voisi istua ja nauttia pysähtyen, levätä. Karhukellokin roikkumassa oksalla antaisi merkityksen varsinkin kun olen lukenut Tere Vadenin Karhun nimeä ja tekisi mieli laittaa sinne temppeliin kyltti:” Muuttuuko tunteesi jos sanon sinulle että tuolla on karhu”?

Sillan rakentamisen ja kiipeilyn myötä teos täydellistyi ja yhtenä unettomana, ahdistuksen värittämänä yönä olin valmis vihdoinkin ymmärtämään teoksen ”murhan”, purkamaan objektikeskeisyyden. Teki mieleni poistaa silta ja estää rungoilla pääsy sekä istuttaa uusia taimia polulle.

Virtaava polku eli ”resurssit” sisätilassa, liittyy jatkaen pellon kujan teemaa

Aikaisemmin.

Olen kantanut metsästä päivittäisillä kävelylenkeilläni harmaantuneita oksia, joskus yhden ja joskus kaksi ja lopulta sylikaupalla. Olen valinnut jokaisen henkilökohtaisen mieltymykseni mukaan antaen sille arvoa sen kauneuden tai laho-asteen merkityksen suhteen. Yhä uudelleen olen palannut metsätien varrella, hieman siitä sivussa olevan oksarykelmän luo. Sen muodon kiehtovuus palasi näkyväksi tämän teoksen osaan sisätilaan nousevien oksien kautta. Yhdistän teoksen kulkemiseen ja olen prosessoinut sitä myös kanootti retkillä kuvaten ja aistien.

6.9.2011 Muistelin nähtyä ohjelmaa televisiosta, jossa lopuksi oivaltavasti sanottiin että myös ihmisiä käytetään resursseina, jota ylikuormitetaan ja riistetään. Ajatuksissani

myös maalle pakenemisen turhuus, koska median kautta yhteiskunta tunkeutuu täällä tajuntaan. Kaikki on lähellä.

7.9.2011 Ei tarvitse yrittää keksiä mitään muuta. Puu yksin ja sen harmaus ja muodot riittävät, materiaali itsessään.

Tuntuu että haluaisin mennä taas teoksen sisään. Kokea vielä olevani osa sitä, rakentamaani jälkeä.

KUVIA NÄYTTELYSTÄ

“RESURSSIT”

Teksti näyttelyssä;

“RESURSSIT”

Metsäluonnon biodiversiteettiä uhkaava tekijä on mm. metsien rakenteellisen monimuotoisuuden kaventuminen. Tämä johtuu osaltaan metsänhoidon toimenpiteistä jotka ovat suosineet samanikäisten ja yhden puulajin metsiköitä, sekä poistaneet lahoppuit ja ehkäisseet niiden muodostumisen. Se merkitsee elinympäristöjen vähenemistä koska monien lajien elinympäristön muodostuu lahoppuustosta. Tämä tasapäistäminen vaikuttaa metsän hierarkkisesti rakentuneeseen dynaamiseen ekosysteemiin ja vähentää aika ja tilamittakaavaa. Koska metsät ovat luontaisesti rakenteeltaan heterogeenisiä ja puut ovat sen suurimpia ja vaikutusvaltaisimpia metsäekosysteemin toimintaan vaikuttavia tekijöitä, niin samanikäisyys ja samanlajisuus heikentävät rakenteellista monimuotoisuutta ja elinympäristöjä.²

---

² Mönkönen, 40 - 51.

METSÄPOLKU JA KUJA

Luonnon monimuotoisuudella eli biodiversiteetillä tarkoitetaan Mikko Mönkösen artikkelin *Suomen metsäluonto* mukaan laajasti määriteltynä ajassa ja tilassa esiintyvää vaihtelevuutta, joka on elollisen luonnon perusominaisuus. Se on jaettu lajistolliseen, perinnölliseen ja ekologiseen diversiteettiin. Lajistollinen diversiteetti merkitsee eliölajien määrää sekä ajan ja paikan suhteen tapahtuvaa lajikoostumuksen vaihtelua. Perinnöllinen diversiteetti muodostuu perinnöllisen aineksen vaihtelusta eliöyksilöiden ja niiden populaatioiden ja lajien välillä. Ekologinen diversiteetti määritellään eri tasojen ekologisten systeemien rakenteissa olevaksi vaihtelevuudeksi. Monimuotoisuus tarvitsee elollisen luonnon prosesseja ja olemassa olemisen tapana sen keskeisin elementti on muutos.⁵ Metsän biodiversiteettiä uhkaavasta rakenteellisen monimuotoisuuden kaventumista voitaisiin pienentää myös vanhojen metsien osuutta talousmetsissä kasvatamalla. Se tapahtuisi pidentämällä kiertoaikoja osassa metsiköistä. Tulisi kuitenkin muistaa että monimuotoisuuden turvaamisen kannalta tärkeitä ovat myös nuorissa metsissä esiintyvät edellisiltä puusukupolvilta periytyvät rakennepiirteet, kuten isot puuyksilöt ja järeät lahopuut.⁶

⁵ Mönkönen, 20.

⁶ Ibid., 180.

Teksti näyttelyssä;

“KUJA”

Puupelto - steriili metsä.

Heideggerin teoksessa, Silleen jättäminen, sanotaan että huoli jalansijattomuudesta ja juurettomuudesta ilmenevät pakona ajattelemisesta ja tulevat korvatuksi päämäärärationaalisella, laskelmallisena ja suunnitelmallisena toimintana. Juurettomuutta ja pakenemista välttääkseni pyrin mietiskelevään ajattelemiseen, jotta kulkuani ohjaisi metsä ajateltuna tienoona, jota vasten oleva ja oliot piiryvät. Heidegger ennusti myös ihmisen siirtymistä toiseen todellisuuteen ja sen maailmankuvan täyttyvän uuden ajan filosofiasta jossa luonnosta tulee vain suuri säiliö ja energialähde modernille tekniikalle ja teollisuudelle.

Sepänmaan sanoin;” Maiseman kasvaminen umpeen voidaan nähdä positiivisesti luonnon paluuna tai negatiivisesti kulttuurin häviönä”.